

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanngoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanngi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltnjrej qaji nanngi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ninggi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.”

³ Yesus a jaqatin osiq moisiq olo nambile sosiq aqa angro nanngoq di brantoqnsiq maŋwa gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole.” Bati 40 qa a nanngoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas anjam di minjroqnej.

⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi di olo koroinjrnsiq minjrej, “Ninggi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ninggi nami engwa marej qaji deqa tarinoqnsib soqniy. E nami ninggi deqa merngoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanngi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ninggi yansjgwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanngi koroinjrnaqa nanngi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanngo

siŋgila kobotosim iga Israel tamo unŋasari siŋgila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?”
 7 Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi bati di qalieqa maraib. Di nuŋgo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. 8 Ariya Mondor Bole a nuŋgoq bamqa niŋgi siŋgila osib e qa anjam mare mare laqniy. Niŋgi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a laŋ qureq oqej

9 Yesus na aqa aŋgro naŋgi anjam degsi minjrsiqa a mandam uratosiq laŋ goge oqeqnaqa naŋgi a koqyesoqneb. Onaqa laŋbi na a kabutonaga naŋgi a olo unosai. 10-11 Naŋgi laŋ goge tarosib ŋam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji naŋgi bosib naŋgo areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, niŋgi kiyaaqa laŋ goge tarosib ŋam ateqnub? Yesus a niŋgi uratŋgsiqa laŋ goge oqeqnaq niŋgi unonub mondoŋ a degsim olo bqas.”

Yesus aqa aŋgro naŋgi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

12-13 Mana naŋgi soqneb qaji aqa ñam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Naŋgi dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib naŋgo warum bei gogeqsi naŋgi gaigai soqneb qaji deq gileb. Yesus aqa aŋgro warum deq gileb qaji naŋgo ñam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa ŋiri Jems, Jems bei aqa ŋiri Judas, Saimon agi nami Rom naŋgi winjrqaŋqa maroqnej qaji. Yesus aqa aŋgro 11 naŋgi di warum deq gileb. 14 Naŋgi ti unŋasari qudei ti Yesus aqa was naŋgi ti aqa ai Maria dego naŋgi koba na

gaigai warum dia koroqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi koroosib sonabqa Pita a nanngo ambleq di tigelosiqqa minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was ninngi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqa nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ninngi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanngi gam osornjrnaqa Yesus ojob.” Pita a nanngi anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulan uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanngi na a silali yonabqa Yesus osiqa nanngo banq di atej. A silali di osiqa mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiqa a mandam dia ulonosiqa aqa mene paraonaqa bi bilenrej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi deqa qusibqa mandam di aqa ñam “Akeldama” waiyeb. Di nanngo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Len Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal lanqa sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqa.’

²¹ “Deqa ijo was ninngi quiy. Iga tamo bei gilton-amqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dau-ryosim laqnamqa bati deqa tamo nanngi iga koba

na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosu bosiq Qotei a Yesus yaigosiqqa lan qureq oqej. Bati deqa tamo nanqi iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnqom.”

²³ Pita a nanqi anjam degsi minjrnaqa nanqi na tamo aiyel giltnjreb. Josep Matias wo giltnjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanqi aiyel giltnjrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanqo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojgas. ²⁵ Judas a wau di uratosiqqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanqi degsib pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojgas deqa marsibqa meniñ silali alañeb. Alañonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanqi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanqi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanqo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanqo moma nanqi nami inqi meli bunuj otoreleñeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaaqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lan goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanqi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa inqi bei a ñam pulon bulosiqqa aisiq segi segiosiqqa

nango gateq di awoelenonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nango segi segi are miligiq aisiq meŋ bulyetnrnaqa nanŋi kalil qure utru segi segi nango anjam marelenoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulaŋ gargekoba sawa sawa kalilq di ŋambabeb qaji nanŋi Jerusalem di soqneb. Nanŋi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanŋi kalil queb. Qusibqa maŋwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nango segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi na mareqnab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo unŋasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanŋi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqnab iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tiŋtiŋ. Iga qudei Juda nango lou dauryqa marsim nango miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanŋi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa maŋwa kalil qa saeqnab iga queqnum?” ¹² Juda kalil nanŋi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?” ¹³ Onaqa nanŋi qudei yomuoqnsib maroqneb, “Nanŋi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laŋa laŋa mareq nub.”

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anŋro 11 nanŋi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqa endegsi marej, “Niŋgi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi qusib

poingem. ¹⁵ Ningi maronub, ‘Tamo ungasari nanği di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Mañwa ningi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷ ‘Qotei a marqo, “Diño bati jojomoqnmqqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo ungasari kalil nanngoq aiqas. Aisim nungo angro mel ti nungo angro sebin ti nanği singila enjrimqa nanği ijo medabu osib anjam maroqnqab. Nungo angro wala nanği ti nungo tamo bole bole nanği ti areqalo waqtetnjroqnmqqa ñeio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnqab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau uña ti nanngoq aisim singila enjroqnmqqa nanği ijo medabu osib anjam maroqnqab. ¹⁹ Lan goge dia e mañwa gargekoba yoqnqai. Mandamq di dego mañwa gargekoba yoqnqai. Len ti ñamyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Sen ambruqas. Bai lentosim len bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanği Tamo Koba aqa ñam metosib pailyibqa a na nanžo pailyo qusim nanği kalil elenamqa nanği so bole gaigai sqab.” ’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo ungasari, ningi ijo anjam endi quiy. Ningi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na mañwa gargekoba nunžo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyayaqa? Ningi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunžo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej.

Degyonaqa ningi na Yesus ojsib tamo uge nanjo banq di atnabqa nanji a osib namburbasq di qalnab moiyej. Nunjo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moiyozeb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiqa moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, 'Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum.

A ijo ban woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, inji bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tarinoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qunun uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibeqnu.' Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ "O ijo was, e bole merngwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, 'Mondon ino moma nanji paraosibqa lej dena tamo bei a nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.' Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqa aqa anjam di singilatosiqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondon yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, 'Bunuqna a subq na tigelqas.' Osiqa olo marej,

‘Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’ ³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil n̄amdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A laŋ qureq oqsiq ñam kobaquja osiq Qotei aqa baŋ woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niŋgi nami eŋgwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yaiyosiqa qarinyqo aiqoqa niŋgi unsib nungo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq laŋ qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo baŋ woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil naŋgi elen̄osiy ino sorgomq di atitqa ni na naŋgi taqat-njr̄qam.” ’

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo un̄gasari, niŋgi kalil endegsi poin̄gem. Yesus agi niŋgi na n̄amburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiqa a gago Tamo Koba Kristus ñam waiyej.”

Tamo un̄gasari gargekoba naŋgi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo un̄gasari naŋgi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena naŋgo are qametn̄rej. Deqa naŋgi na Yesus aqa aŋgro naŋgi Pita ombla minjreb, “O gago was niŋgi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elen̄amqa iga padalqasai?” ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, “Niŋgi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na niŋgi yans̄gonam Qotei na nungo une kalil kobotet̄ngwas. Osim aqa Mondor

Bole niŋgi laŋa eŋgwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, ‘E na niŋgi ti nuŋgo aŋgro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji naŋgi ti ijo Mondor eŋgwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa niŋgi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo uŋgasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji naŋgi aqa Mondor enjrqas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba siŋgila na naŋgi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi kumbra uge uge yoqnsib laqnub. Niŋgi naŋgi ti Qotei na padaltŋgaim deqa niŋgi geregere ŋam atoqniy.”

⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo uŋgasari 3,000 naŋgi aqa anjam di qusib naŋgo are miligiq di ateb. Osib naŋgi yanso eb. Naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateb deqa naŋgi tamo uŋgasari nami Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateb qaji naŋgo miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo uŋgasari Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateb qaji naŋgi bati gaigai aqa anjam maro tamo naŋgo anjam quoqnsib dauryoqneb. Naŋgi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo naŋgi di siŋgila enjreqnaqa naŋgi maŋwa gargekoba yoqneb. Yeqnab Yesus aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi maŋwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo uŋgasari kalil Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilateb qaji naŋgi bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Naŋgo iŋgi iŋgi kalil di koba qaji degsib

maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. ⁴⁵ Nanngo mandam ti ingi ingi ti qarinyeleñeqnab tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanngi jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nanngi bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nanngo segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nanngi arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na ingi uyoqneb. Degyeq nabqa tamo ungasari kalil nanngi nanngo kumbra di unoqnsib nanngi qa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari qudei nanngi are bulyeqnab Tamo Koba a na nanngi elenqnaqa nanngi boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aiyuqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanngi na tamo singa qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq sen kelinreqnaqa Juda tamo ungasari nanngi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanngi aiyel pailyoqa marsib atra tal miligiq gilqa laq nabqa tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a atra tal siranme jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanngi a qoboiyoqnsib boqnsib siranme jojomq di ateqnabqa awooqnsiqa tamo ungasari atra tal miligiq gileq nabqa silali qa ñilnjroqnej. Siranme di aqa ñam Siranme Boledamu. ³ Bati deqa Pita Jon wo nanngi atra tal miligiq gilqa laq nabqa unjrsiqa silali qa ñilnjrej. ⁴ Onaqa nanngi aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minnej, “Ni

aqo nige.” ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nangi aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nanği aiyel koqnjresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minjej, “E silali saiqoji. Ijo inği bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol sinğilaonab tigeluqujatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nanği aiyel daurnjrsiqa atra tal miligiq gilsiq tulan areboleboleiyeqnaqa pruprugonnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo unğasari kalil nanği a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo sinğa qandamo bati gaigai atra tal siranme jojomq di awooqnsiqa silali qa nileqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nanği aiyel daurnjrsiq laqnaqa tamo unğasari kalil nanği a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nanği gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo unğasari nanği bosib koroeqnab Pita a nanği unjrsiqa endegsi minjrej, “O Israel tamo unğasari, ninği kiyaqa aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqnub? Ninği kiyaqa aqo aiyel nugsibqa endegsib mareqnub, ‘Nanço segi sinğila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?’ Ninği degsib maraib. ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa sinğila na tamo di boleosiqa walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanği ti nanço Qotei. A na Yesus lan qureq osi oqsıq ñam kobaquja yej. Yesus qujai di

ningi na osib jeu tamo nanjo banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa ningi na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ningi na Pailat degsib minjnabqa a nunjo anjam di dauryosiqa len ojo tamo osiqa oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi nambile qa utru. Di ningi na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago namdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo singa qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosisim tamo di boletonumqa nunjo namdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ningi ti nunjo gate nanji ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanjo anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na bajtej. Agi Qotei na nanjo medabu singilatetnjreqnaqa nanji endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatin koba osim moiqas.’

¹⁹⁻²⁰ “Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nunjo une kobotetngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondonj a na Yesus olo qarinyim nunjoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq giltej qaji. ²¹ A lan qureq oqej di unu. A di

soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lan bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanqi minjreqnaqa nanqi na nenqrenyoqneb.

²² “Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondon Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqnas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo ungasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanqi Qotei na ñumim morenqab. Deqa nanqi olo Qotei aqa tamo ungasari nanjo ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna branteleneb qaji nanqi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ “Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nanqi qarinjreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nungo moma utru nanqi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minje, ‘Mondon ino moma nanqi paraosibqa len dena tamo bei nambabqas. Nambabosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi boletnjrqas.’ Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minje. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nungoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletngimqa ningi nungo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nungoq aiyej.”

4

Nanġi na Pita Jon wo ojeleņosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanġi na tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nanġi ti Sadyusi nanġi ti atra tal taqato tamo nanġo gate ombla na tulaņ minjin oqetnjrnaqa bosib nanġi aiyel ojeleņosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaaqa? Nanġi aiyel maroqneb, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanġi dego moisib olo subq na tigelqab.” Deqa nanġi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanġi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo unġasari tulaņ gargekoba nanġi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanġo areqalo siņgilatoqneb. Nanġi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanġi Juda gate kokba nanġo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanġo tamo kokba ti gate nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa leņ kalil nanġi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanġi metnjrnab bonab nanġo ambleq di tigeltjreb. Tamo siņga qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigeltieb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Niņgi siņgila qabe na osib tamo endi boleteb? Niņgi yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu siņgilatetonaqa a na nanġi endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate niņgi ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo siņga qandamo

endi boletem deqa ningi iga osib nungo namdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ningi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ningi ti Israel tamo ungasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinjem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ningi na namburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nungo ulatamuq endi tigelesonaq ningi unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Ningi tal gereiyo qaji tamo bul. Ningi na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Ningi quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nanqi singila na anjam di maroqneb nanqi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanqi tulan prugeb. Di kiyaaqa? Nanqi qalieeb, nanqi aiyel nami skul beiq gilosai. Nanqi tamo lanaj. Degrub qalieosib poinjrej, nanqi aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nanqi areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanqi unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

¹⁵ Deqa nanqi na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilynabqa nanqi segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nanqi aiyel kiyernjrqom? Nanqi aiyel manwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo ungasari kalil nanqi quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai. ¹⁷ Unqum, iga na nanqi aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa

nanngo anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanngi degsib qairosib nanngi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ninngi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanngi na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunngo anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole e? Ninngi segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa manwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnoqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnoqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na olo nanngi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanngi aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb. Nanngi nanngo aiyel jejamuq di une bei babto-sai deqa nanngi ñumqa keresai. Utru deqa nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib nanngi aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo singa qandamo nanngi aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanngi Qotei pailyeb

²³ Juda tamo kokba nanngi na nanngi aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanngi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusi-bqa tulan areboleboleinjrej. Deqa nanngi kalil

medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni na lanj ti mandam ti yuwal ti inji inji kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanji minjin oqetnjre-qnu?

Kiyaqa nanjo areqalo tulan nanarieqnaq nanji Qotei ti qotqajqa qaireqnu?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nanji tigeloqnsib Kristus qalib moiqaqqa deqa singilaeqnu.

Gate kokba nanji na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnrqajqa deqa koroeqnu.’

²⁷ “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb.

²⁸ O Qotei, ni nami marem, ‘Nanji Yesus qalib moiqas.’ Ino anjam di agi nanji dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanjo segi areqalo na nanji Yesus qalosai. Ino singila na ti ino areqalo na ti nanji Yesus qalnab moiyej. ²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanji minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga singila egoqnimqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni iga singila egoqnimqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo ungasari nanji boletnjroqnqom. Osim ino manwa kokba babtoqnqom.”

³¹ Nanġi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanġi koroesoqneb qaji di renġinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanġi sinġila enjrnaga nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanġi ulaosai.

Yesus aqa tamo unġasari nanġi na nanġo Kristen was nanġi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa inġi inġi saiaosiq aqa segi qa marosaioqnej. Nanġo inġi inġi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyuqneb.

³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanġi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanġi mare mare laqneb. Nanġo anjam di sinġila ti. Nanġi mare mare laqneb Qotei a nanġi qa are tulaġ boleiyoqnej. ³⁴⁻³⁵ Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi kalil inġi kere soqneb. Bei a inġi qa truquosaioqnej. Di kiyaga? Nanġi nanġo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di ateqnab nanġi na tamo inġi inġi saiqoji nanġi jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanġo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are sinġilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa leġ. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanġo banq di atej.

5

Ananaias aqa n̄auñ Safaira wo nan̄gi Qotei gisan̄yeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. Aqa n̄auñ aqa ñam Safaira. Ananaias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa n̄auñ wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nan̄go ban̄q di atej. ³ Onaqa Pita na minjej, “Ananaias, kiyafa Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisan̄yonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyafa oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyafa gisan̄osim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum?’ Ni kiyafa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisan̄ anjam di ni na tamo nan̄gi minjrosai. Ni Qotei gisan̄yqa osim minjonum.” ⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa an̄gro wala nan̄gi bosib aqa je-jamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo un̄gasari kumbra deqa queb qaji nan̄gi tulan̄ ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananaias aqa n̄auñ bej. Aqa gumbulun̄ moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbulun̄ wo nun̄go mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali en̄gonub qaji agi ino gumbulun̄ na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.”

⁹ Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaqa ni ino gumbulun wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nungo kumbra di unqasai. Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun subq atonub qaji nanği bosib siranmeq di tigelonub. Nanği ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.”
¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa angro wala nanği bosib a moiyej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbulun aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo unğasari kalil kumbra deqa queb qaji nanği tulan ulaugeteb. Kristen kalil nanği dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği manwa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanği singila enjreqnaqa nanği manwa gargekoba yeqnabqa tamo unğasari nanği unoqneb. Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo unğasari lanja lanaj kalil nanği na tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanço ñam soqtetnjroqnsibqa nanği ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti uña ti tulan gargekoba nanği Tamo Koba Yesus qa nanço areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo unğasari nami Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanço miligiq aieq nab nanği tulan kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nanço ma tamo nanği saperaq di ñeiotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq

di atelenjoqneb. Di kiyacaq? Pita a gam na walwelosim giloqnimqa aqa sen qunun na nanği waburtnjroqnimqa nanço ma kobooqnqajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jojomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanği ti tamo mondor uge uge na ojelenjo qaji nanği ti joqsib boqneb. Joqsib beqnab nanği kalil bolejoqneb.

Lañ anğro na Yesus aqa anjam maro tamo nanği tonto talq dena oqeq atej

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nanği kumbra degyeqnebqqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanği ti koba na unsib minjiñ oqetnjrnaqa nanği ojelenjosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanği joqsıq oqedeb. Oqedonabqqa lañ anğro na minjrej, ²⁰ “Ningi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo unğasari nanği ñambile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanği lañ anğro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanği na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanği metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam kere-tosib nanço qaja tamo nanği minjreb, “Ningi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği tonto talq dena joqsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanği aisib tonto talq di brantosib ñam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sosai. Nanği degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba

nanği minjreb, ²³“Iga aiyonum di tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanği an ti siranmeq di tigelenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanği di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiq nanği minjrej, “Niği quiy. Tamo niği na tonto talq di breinjreb qaji nanği atra tal miligiq di sosibqa anjam plalteq nab tamo unğasari nanği queq nub.” ²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unğasari nanği njirinosisib meniñ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigeltnjreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği njirinjnrsiq minjrej, ²⁸ “Niği Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di niği na olo mare mare laq nabqa tamo unğasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanği quekriteq nub. Di segi sai. Niği gago jejamuq di une qamoqnsib mareq nub, iga na Yesus ñamburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di

kere. Iga tamo nan̄go anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, nin̄gi na Yesus n̄amburbasq di qalnab moiyej. Moinaqa gago moma utru nan̄go Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lan̄ qureq osi oqsiqa aqa ban̄ woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elen̄amqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo un̄gasari are bulyetgoqnsiqa gago une kobotetgeqnu. ³² Iga gago segi n̄amdamu na Yesus aqa kumbra di un̄oqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo un̄gasari aqa anjam dauryeqnub qaji nan̄gi enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nan̄gi dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nan̄gi Yesus aqa anjam maro tamo nan̄go anjam di qusibqa minjin̄ ani oqetnrnaqa nan̄gi ñumib moren̄qajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa nan̄go ambleq dena Farisi tamo bei aqa ñam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nan̄gi bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqa Juda tamo kokba nan̄gi minjrej, “Nin̄gi mati tamo nan̄gi endi minjrib taqal beiq gileb.” ³⁵ Onaqa nan̄gi taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nan̄gi minjrej, “O Israel tamo, nin̄gi na tamo nan̄gi endi gulbe enjrqa osibqa mati gegerere are qaliy. ³⁶ Nin̄gi qalie, nami yala tamo bei aqa ñam Teudas a tigelosiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nan̄gi na bosib a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nan̄gi segi segi jaraiyonab aqa wau koboej.

³⁷ Bunuqna tamo unğasari nanğo ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosıqa Rom nanğı ti qotqajqa maroqnsıqa tamo nanğo are tigeltetnjreqnaqa nanğı a dauryoqneb. Onaqa Rom nanğı na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanğı segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa ninğı quiy. Ninğı tamo nanğı endi uratnjrib nanğo wau yoqnebe. Nanğı nanğo segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanğo wau koboqas. ³⁹ Ariya nanğı Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ninğı na nanğı kobotnjrqqa keresai. Ninğı nanğı ñumqab di ninğı Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanğı degsi minjrnaqa nanğı aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanğı ñumqa urateb. ⁴⁰ Osib nanğı metnjrnabqa nanğı olo bonabqa bu toqon na nanğı kumbainjrsib nanğı Yesus aqa ñam olo marqajqa sıngila na saidnjrsib nanğı uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nanğı koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanğı Yesus aqa ñam qa jaqatinğ ti jemai ti oqa kere. Deqa nanğı areboleboleinjrnaq gileb. ⁴² Nanğı Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiyoqneb. Nanğı bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiğ di, tamo unğasari nanğo segi segi talğ di nanğı anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanğı inğı jeiyo wau ojqağqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulağ gargəkoba nanğı are bulyoqnsib Yesus qa nanğo areqalo sıngilatoqneb. Juda qudei nanğı Grik qaji. Deqa nanğı Grik anjam

qalie. Juda qudei nanği Hibru qaji. Deqa nanği Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanği tigelosib Hibru qaji Juda nanği qa nřirineb. Di kiyaaqa? Inği jeiyo batieqnaqa Hibru qaji Juda nanği na Grik qaji Juda nanęo uęa qobul nanği uratnjroqnsib nanęo segi uęa qobul nanği inği jeisib enjroqneb. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği na tamo unęasari kalil Yesus dauryoqneb qaji nanği koroinrsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim inği jei jeiyooqnasai. ³ Deqa ijo was, ninği tamo 7 nuęgo ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nanęo kumbra tulaņ boledamu. Qotei aqa Mondor a nanęoq di sosiqa nanği siņgilatnjreqnu. Nanği powo koba ti unub. Ninği tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa nanği na inği jeiyetņgoqnaqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnaqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nanği kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanği giltnjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa siņgilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiioqnej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyoqnsiqa siņgilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nanęo lou dauryqa marsiq nanęo miligiq aiyej. ⁶ Kristen nanği na tamo 7 nanği di giltnjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanęo ulatamuq di tigeltjnřnab nanęo gateq di baņ atsib nanği qa

Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Jerusalem dia tamo ungasari tulan gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Atra tamo gargekoba nanği dego Qotei aqa anjam dau-ryoqnsibqa Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb.

Stiven a Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulan boleiyoqnsiq a singila yeqnaqa a na tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanço namdamuq di manwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanği tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo nanği di Juda nanço Qotei tal beiq di gaigai louoqneb. Nanği nami kanğal tamo sosibqa olo bunuqna nanço segi wau ojoqneb deqa nanği Qotei tal dia louoqneb. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Nanço Segi Wau Ojo Qaji Nanço Qotei Tal.” Tamo nanği di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nanği nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleneb. ¹⁰ Nanği Stiven ombla anjam na qoteqnab Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanği aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanği lumu na tamo qudei nanği metnjrnab bonab minjreb, “Ninği Stiven aqa jejamu laña gisanıyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanği gisanosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misilin anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Nanği anjam degsib marnabqa Juda tamo ungasari nanği ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti qusibqa Stiven qa

minjin oqetnjrnaqa a ojob. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanji dego osi bonab nanji Stiven aqa jejamu lanja gisanjosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilin anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneq qaji nanji Stiven koqyoqneq. Koqyoqnsib aqa ulatamu lanj angro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nango anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninji ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosisqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lanj qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiq minje, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanji ti uratnjrsmq mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’” ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiq Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minje, ‘Bunuqna e na ni ti ino

moma kalil nambabqab qaji nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ⁶ Osiqa minjej, ‘Mati ino moma kalil nanği sawa beiq di yaun tamo soqnibqa sawa deqaji tamo nanği na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnbqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanği peginjrsey ñumitqa ino moma nanği sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqngab.’ Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, ‘Ni mulun unqam.’ Degsi minjnaqa Abraham aqa anğro Aisak a nambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Bunuqna Aisak aqa anğro Jekop a nambabey. Olo bunuqna Jekop aqa anğro 12 nanği dego nambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ “Onaqa bati bei Jekop aqa anğro 11 nanği nanço was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanço banq di atnabqa nanği na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa geregereiyonej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanço mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, ‘Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.’ Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ “Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanği mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanği dego inği sainjrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, ‘Isip sawaq di inği unu.’ Qusiqa gago moma utru nanği qarinjrnaj inği awaiyoqajqa Isip sumeb. Sumsib inği awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanği olo

inği awaiyqa qarınjrnaq Isip sumeb. Sumsib nanğo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanği a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanği qa ti dego babtonaq Isip nanğo mandor a nanği qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanği olo qarınjrnaq aisib Josep aqa leñ kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti uña ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsıqa dia sosıq moiyej. Gago moma utru nanği dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanğo qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleneb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa anğro nanğoq dena awaiyej.

¹⁷ “Ariya Israel nanği Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanği tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ¹⁸ Bati deqa Isip nanğo mandor bei tigelej. A Josep qa poiyosai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanği gisa gisañjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanğo anğro ñambabeqna b a na nanği minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqnaq moreñoqneb. ²⁰ Bati deqa Moses a ñambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanğo talq di a ulitosib geregereiyqneb. ²¹ Bunuqna nanği Moses osib yaq di uratonab son-aqa Isip nanğo mandor aqa anğro sebiñ na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanğo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo siñgila koba soqnej. A siñgila na wauoqnsıqa anjam maroqnej.

23-24 “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanġi unjrqaġqa marsiqa gilsiq nanġoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osiqa are qalej, ‘Ijo was Israel nanġi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaqas, “Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.” ’ Nanġi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjr-siqa nanġi aiyel potnjrsiq minjrej, ‘Niġi aiyel was wo. Kiyaaq niġi qoteqnaq?’ ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqa Moses aqa baġ gotranjetosiqa minjej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoqbqam e?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulaġosiq gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosiqa unqa osiqa anġro mel aiyel nambabtnej.

³⁰ “A di sosiqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq puloqnaqa Qotei aqa lan anġro bei nam puloq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osiqa nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam puloq miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minjej, ‘O Moses, e ino moma nanġo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjrnaqa Moses a qusiqa ulaqetosiqa gindagindanej. Osiqa nam puloq di unqa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minjej, ‘Mandam mutu kiġala ni

tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo ungasari nanği Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanği akamkobaeq nab e queqnum. Deqa e na nanği Isip nanço mandor aqa banq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarınmitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minjej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanği na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarınyonaga a Israel nançoq aisiqa aqaryainjrej. Lan angro nam luwitq di sosisqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia manwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanği joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboj. ³⁷ Moses qujai dena Israel nanği minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunço ambleq dena tigeltinqa a na ninği anjam mernçoqnaqas.’ ³⁸ Moses qujai dena Israel nanği joqsiq wadau sawaq di korooqneb. Di gago moma nanği. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia lan angro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaq dena yayiosiq gago moma nanği enjrej.

³⁹ “Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanği na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneb. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib

minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa nanği na iga joqsib puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Nanği na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa nanği na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisanj qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² Nanği kumbra degyeb deqa Qotei na nanği qoreinjrnaqa nanği senj ti bai ti bongar ti binjinroqneb. Nanjo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği bunuqna endegsib nenğrenjyeb, ‘O Israel tamo unğasari, ninği wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti ñumoqnsib gisanj qotei nanği atrainjroqneb. Ninği e atraibosaioqneb. ⁴³ Ninği gisanj qotei Molek aqa tal ti gisanj qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanjo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanği binjinroqneb. Nunjo unne deqa e ninği winğitqa ninği sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam degsib nenğrenjyeb.

⁴⁴ “Gago moma nanği wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqneb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanği tal di on-abqa Josua na nanği joqsi bosiqqa mandam mutu endia soqneb. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanği winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanği mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanği Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are

boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa njiri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ninqi quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyo qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Lan qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo singa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ninqi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi ban na inqi inqi kalil di gereiyem unu.” ’ ”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritisiq olo Juda tamo kokba nanqi singila na endegsi minjrej, “Ninqi anjam gotranyo ani tamo. Nunqo are Qotei aqaq di sosai. Ninqi sawa bei bei qaji nanqi bul. Ninqi Qotei aqa anjam quqwa urateqnu. Ninqi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqnu. Nunqo moma nanqi kumbra deqaji yoqneb agi ninqi na olo yeqnu. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi na nunqo moma nanqi anjam endegsib minjroqneb, ‘Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreqnab nanqi quqwa uratoqneb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi ugeugeinjroqnsib nunoqneb. Bei uratosai oqneb. Ariya tamo di a bonaqa ninqi na nunqo moma nanqo kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanqo banq di ateb. Atnabqa nanqi na qalnab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³ Moses a lan angro nanqo banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ninqi na osib olo

dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanği degsi minjrej.

Nanği Stiven meniñ na qalsib moiyyoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanği Stiven aqa anjam di qunab are qametnırnaqa minjin ani oqetnırnaqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven sıngıla yonaqa a lan goge tarosıqa Qotei aqa rian koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği quiy. Lan waqwoqa Tamo Anğro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a nanği degsi minjırnaqa nanği kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulan murqumyosib nanğo dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib sıngıla na Stiven ojeb. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiğajqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqneb. Tamo nanği nami Stiven aqa jejamu lan gisanıyeb qaji nanği na nanğo gara jugo piqtelenosib anğro wala bei aqa ñam Sol aqa sıngaq di koroiyeb. ⁵⁹ Tamo kalil nanği meniñ na Stiven qaleqnabqa a moiğa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qununı ame.” ⁶⁰ Degsi pailyosiqa sınga tombol na awoosiq tulan maosiq marej, “O Tamo Koba, nanği e lubonub nanğo une deqa ni na kambatnırnaime.” A degsi pailyosiqa moiyej.

8

1-2 Nanği Stiven qalnab moinaqa Sol a di unsiqa tulan areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalnub moiğo.” Onaqa tamo qudei

Qotei aqa kumbra dauryoqneb qaji nanği Stiven moiyej deqa akamkobaoqnsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanği ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanği Kristen nanği qa minjin oqetnjrnaqa ugeugeinjroqneb. Deqa Kristen nanği segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Yesus aqa anjam maro tamo nanği segi Jerusalem di soqneb. Nanği jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanği qa minjin oqeqnaqa ugeugeinjroqnej. A nanço segi segi talq giloqnsiqa tamo ti uña ti ojelenoqnsiqa nanği joqoqnsiq aiyoqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanği Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴ Yesus aqa tamo unğasari jaraiyeb qaji nanği sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneb. ⁵ Filip a Samaria nanço qure kobaqujaq gilsiq dia nanği Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqnsiqa manwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneb. ⁷ Tamo unğasari gargekoba nanği mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanği nanço jejamu uratoqnsib tulañ lelenoqnsib jaraiyoqneb. Tamo unğasari jejamu lainjro qaji ti sinğa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unğasari nanği tulañ areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo unğasari qure dia soqneb qaji

nangi a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanaj ti kalil qure dia soqneb qaji nangi Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo endi a singila koba. A Qotei aqa singila na waueqnu.” ¹¹ Nangi degyoqneb. Di kiyaaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nangi a unoqnsib binjiyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo ungasari gargekoba nangi quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatoqneb. Degyeq nabqa Filip na nangi yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nangi Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanjo areqalo singilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nangi degsi qusi-bqa Pita Jon wo qarijnrbab Samaria nanjoq gileb. Gilsib Samaria nangi qa endegsib Qotei pailieb, “O Abu, ni na Samaria nangi ino Mondor Bole enjime.” Degsib Qotei pailieb. ¹⁶ Di kiyaaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nanjoq aiyosaisoqnej deqa. Nangi Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nangi aiyel Samaria nangi qa

pailyoqnsibqa nanjo gateq di ban ateqnab nanji Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanji degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiq a nanji aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninji e dego sinjila ebibqa e kamba tamo qudei nanjo gateq di ban atoqnitqa nanji Mondor Bole oq nab.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Qotei aqa sinjila endi a na iga lanja egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unqo bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulan uge. Ino kumbra uge dena ni sinjila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleiyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninji segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanji qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saeqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyeqnsib Samaria nanjo qure qure kalilq di branteqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeqnab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei a Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aijejunu deq aije.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lan angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aijej.

Aisiq ñam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanjo mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam Kandasi. A uña. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiq a Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nenjrenj di so qaji di sisiyoqnsiq aiyocnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jojomyosiq tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiq nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanji jungum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanji a tulan ugeugeiyosib gisanj anjam gargekoba aqa jejamuq di lanja qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiyoji unu deqa tamo qudei na aqa angro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nenjrenjey? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nenjrenjey?” ³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej. ³⁶ Onaqa nanji gam dauryosib aiyocnsib gam qalaq di ya bei sonaq

unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosisim poibqo, a Qotei aqa Njiri.”

³⁸ Degsi minjsiqa aqa karis tigeltosiq nanji aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanji aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiyej. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiqa qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanji minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanji ugeugeinjrsim moiyojnjqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minjej, ² “Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanji enjrqai. Enjritqa nanji na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo ungasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanji tontnjrsiy joqsiy Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walwelosi gilsiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq di pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aqaq aisiq tulan rianonaqa a

ulonosiq mandamq di ñeiej. Ñeiesosiqa Yesus aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?” ⁵ Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum. ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nanqi Sol ombla walweloqneb qaji nanqi Yesus aqa kakro qusib ñam ateb nanqi tamo bei unosai. Deqa nanqi ulaosib mequmosib laña tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena tigelosiqa ñam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanqi a babanjosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub ñam qandimyonaq soqnej. Deqa a inqi bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa ñam Ananias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiqa ñejobilqei na minjej, “O Ananias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa ñam Tintin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa ñam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a ñejobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ñam Ananias a bosim Sol aqaq di ban atimqa ñam poiyim sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Ananias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo unqasari nanqi tulan ugeugeinjreqnu. Atra tamo kokba nanqi na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo unqasari ino ñam metoqnsib pailmeqnum

qaji nanği tontnjrsim joqsım Jerusalem aıqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanği degsib mareqnab e queqnum.”¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na Ananias minnej, “Ni ijo anjam dauryosım Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosım sawa sawa kalilq di tamo unğasari Qotei qaliesai qaji nanği ti mandor kokba ti Israel nanği ti ijo ñam ubtosım minjroqnqas.”¹⁶ A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqnqas. Gulbe di e na osoryoqnit itoqnqas.”

¹⁷ Onaqa Ananias na minnej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosıqa Sol aqaq di ban atsiqa minnej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsım Sol boletımqa aqa ñamdamu olo poiycas. Yımqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisım a singilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosıqa qarınbqoqa agi e inoq bonum.”

¹⁸ Ananias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa inği bei qe gajige bul Sol aqa ñamdamuq dena ulononaq ñam poiycanaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananias na Yesus aqa ñam na yansej.
¹⁹⁻²⁰ Yansonanaqa a inği uynaqa jejamu singilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na koroqneb. A Juda nanço Qotei tal dego miligiq giloqnsıqa nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a

Qotei aqa Niri.” ²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneḅ qaji nanḅi tulaḅ prugoqnsib maroqneḅ, “Niḅḅi uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnuḅ qaji nanḅi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanḅi tontnjrsim atra tamo kokba nanḅoq olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanḅi degsib maroqnsib tulaḅ prugoqneḅ.

²² Sol a siḅgila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa siḅgila ti powo ti tulaḅ kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneḅ qaji nanḅi aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanḅi Sol qalsib moiyoḅtqajqa maroqneḅ

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanḅi koroosib mareḅ, “Iga Sol qalsim moiyoḅtqom.” ²⁴⁻²⁵ Nanḅi degsib marsibqa Sol a ulaḅaim deqa nanḅi qolo ti qanam ti qure aqa siraḅme kalil taqatesoqneḅ. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneḅ qaji nanḅi na qolo a osib gumbaḅ di jigsib qure aqa jeḅ gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jeḅ qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walweloḅsiqa Jerusalem di brantosiq tamo ungasari Yesus dauryoqneḅ qaji nanḅoq gilsiq minjrej, “E niḅḅi koba na Qotei aqa wau ojḅom.” Degsi minjrnaqa nanḅi a ulaiyosib

saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di nanği poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanğoq gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanği sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaiyoqnej deqa ti Barnabas na nanği sainjrej. ²⁸ Deqa nanği Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaiyoqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanği di Grik anjam maro qaji. Nanği Sol ombla anjam na qotsibqa nanği a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo unğasari nanği deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo unğasari Yesus qa nanğo areqalo sinjilateb qaji nanği geregere lawo na soqneb. Nanği bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are sinjilatetnjroqnej. Tamo unğasari gargekoba nanği are bulyoqnsib Kristen nanğo miligiq aiyeqneb nanği tulañ kobaoqneb.

Pita na Ainias boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnasiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo unğasari qure dia soqneb qaji nanği itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainias. A jejamu laiyoq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej.

Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainias, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanqi tamo di boleonaq unsibqa nanqi are bulyosib Tamo Koba qa nanjo areqalo singilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di unja bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A unja bolequja. A gaigai kumbra tulan bolequja yoqnsiqa tamo ungasari inqi inqi saiqoji nanqi lueinjroqnsiq inqi anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa unja qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiqa nanqi daurnjrsiqa koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanqi Pita osib unja moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa unja qobul kalil nanqi Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanqi koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanqi minjrej, “Ninqi kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanqi oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa unja moiyej qaji aqa areq gilsiq minjrej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a ñam plaltosiqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa

Pita na aqa baŋ ojsiq tigeltej. Tigeltosiqa Qotei aqa segi tamo uŋgasari naŋgi ti uŋa qobul naŋgi ti metnjrnaqa naŋgi warum miligiq bosib Tabita uneb a ŋambile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo uŋgasari kalil naŋgi maŋwa deqa qusibqa naŋgi gargekoba Tamo Koba qa naŋgo areqalo siŋgilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na iŋgi iŋgi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Laŋ aŋgro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo naŋgo gate. A na qaja tamo 100 naŋgi taqatnjroqnej. Qaja tamo naŋgi di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo uŋgasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji naŋgi a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda naŋgi iŋgi iŋgi saiinjreqnaqa a naŋgi silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei seŋ kelinŋtonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ŋeio bulosiqa Qotei aqa laŋ aŋgro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa laŋ aŋgro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na laŋ aŋgro di koqyosiqa tulaŋ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaaqa ijoq bonum?”

Onaqa laŋ aŋgro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda naŋgi iŋgi iŋgi saiinjreqnaqa ni na naŋgi aqaryainjreqnum. Ino kumbra

di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarınjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lan angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulanonaqa Kornilius na aqa kangal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiqa wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lan angro a marej qaji di nanği qalub minjrnsiq qarınjrnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanği walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeq nabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pai-lyqa osiqa warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaga unja qudei nanği minjrnaqa inği goiyeteb. Inği goiyeq nabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeio bulej. A ñeio bulosiqa lan waqonaq inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelejosib lan goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti bauñ ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Unjrnsiq kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge

uge deqaji e nami uyosaioqnem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aiyoaqalubtosiq a olo torei oqej.

¹⁷ Neio di aqa utru Pita a poiyoasai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarinqrej qaji nanqi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanqi endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjrnabqa nanqi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanqi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a neio deqa are koba qaleq-naqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanqi daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanqi qarinqjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanqo areq di brantosiq minjrej, “Ninqi tamo ñameqnub qaji agi e di. Ninqi kiyaaqa bonub?” ²² Onaqa nanqi na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosisqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanqi a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lañ angro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nanqi qarinqjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwam.’” ²³ Onaqa Pita a nanqo anjam di qusiqqa nanqi joqsiqua tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nerenosib nebeonaqa Pita a nanqi koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei

Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanği gilsib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariñoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi leñ nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiq Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqa tal gogetonaqa Kornilius a bosiq Pita aqa singaq di singa pulutosiq a biñiyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e biñibaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiq nanği ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo unğasari gargekoba nanği koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrnsiq minjrej, “Ninği qalie, e Juda tamo. Ninği Juda tamo sai. Ninği sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nunço tal gogetqajqa getento koba. Iga ninği koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenğreñey unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanği ijo ñamgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ninği e qa anjam qarinyonab e nunço anjam gotranjosai. E nunço anjam dauryosim bosim nunço tal gogetonum. Deqa ninği merbiy, ninği kiyaaqa e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo señ bati kere endego señ kelintonaaqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulañ qat jigsiqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiq merbej, ‘O

Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’ ³³ Laŋ angro na e degsi merbonaqa e tamo qudei nanği urur qarinjrnam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanği daurnjsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulaŋ areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ñamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi minjej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiqa nanği endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa ñamgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo unğasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanği Qotei na tulaŋ areinjreqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nanngo segiq aijej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo unğasari nanği Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanngo Tamo Koba. ³⁷ Niŋgi qalie, Jon a bosiqqa tamo unğasari nanği yanso qa

anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiqa Judia sawa nanngo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiqa kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiqa tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanngi kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanngo sawa ti Jerusalem qure ti dia manwa gargekoba yeqnaqa iga gago namdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanngi na Yesus osib namburbasq di qalsib moiyo-oteb. ⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago namdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanngo namdamuq di brantosaiyoqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awooqnsimqa inngi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondor e na tamo nambile so qaji ti tamo moreno qaji ti nanngi peginjrqi. Ningi na tamo ungasari nanngi e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanngo areqalo singilatqab qaji nanngi aqa ñam na nanngo une kobotetnjrqas.’ ”

Qotei na sawa bei bei qaji nanngi aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa

anjam quoqneb qaji nanço meñ bulyetnırnaqa nançi qure utru segi segi nanço anjam poinırnaqa marelenoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqn-abqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nançi di qusibqa tulañ prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nançi dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ “İga Juda tamo unum. İga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nançi aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nançi yansnrqajqa saidgwa keresai.” ⁴⁸ Osıqa nançi minjrej, “Ninçi İesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minırnaqa nançi na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nançi koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ İesus aqa anjam maro tamo nançi ti İesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nançi ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji nançi dego Qotei aqa anjam osib nanço areqaloq di singilateb.” ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei İesus dauryoqneb qaji nançi na Pita nırıntosib minjeb, ³ “Sawa bei bei qaji nançi muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaaqa nanço tal gogetosim nançi ti awoosim inçi uyoqñem?”

⁴ Onaqa Pita a nanço anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ “E Jopa qureq di pailyeqnamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa inçi bei gara kobaquja

bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lan̄ goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwan̄ ti amal ti bagu ti qe-bari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’ ⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.’ ⁹ Onaqa kakro di a olo lan̄ goge na brantej. A marej, ‘In̄gi in̄gi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’ ¹⁰ Gara di degsi aiyoqalubtosiqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nan̄gi bosib e soqnem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nan̄gi Sisaria qureq dena qarin̄jrnaq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nan̄gi qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nan̄gi qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nan̄gi koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, ‘Lan̄ angro bei a bosiq a ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nan̄gi qarin̄jrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo un̄gasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nan̄gi dego elen̄qas.” ’ ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaqa e kamba anjam

marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneb qaji nanqoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanqoq aiyej. ¹⁶ Nanqoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, 'Jon a ya na tamo unqasari nanqi yansnjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ninqi yansngwai.' ¹⁷ O ijo was ninqi quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanqi dego Yesus qa nanqo areqalo singilateq nabqa Qotei na aqa Mondor nanqi enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai."

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nirinqteb qaji nanqi aqa anjam di qunabqa nanqo nirinq koboej. Deqa nanqi Qotei aqa ñam soqtosib mareb, "Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanqi dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanqi dego nambile gaigai sqab."

Antiok qureq di tamo unqasari gargekoba nanqi are bulyoqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanqi na Kristen nanqi ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleqneb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nanqi segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanqi Qotei aqa anjam minjrosaiyoqneb. ²⁰ Ariya Kristen qudei nanqi Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanqi dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nanqi di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa

tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nanngi kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsiq a Qotei a Grik nanngi qa dego are boleyoqnsiq aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nanngi kalil are singilatetnjroqnsiqa minjroqnej, “Ninggi Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy.” ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqag di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi quoqnsib Yesus aqag boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol namqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol namosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyeb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo ungasari nanngi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanngo nam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanngi Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa nam Agabus. Nanngi Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosiq marej, “Sawa sawa kalilq di nanngi mam koba oqab.” Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo ungasari nanngi Agabus aqa anjam di qusibqa nanngi nanngo segi segi silali soqnej di koroiyeb. Ko-

roiyosib nanngo Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanngi aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nanngoq aiyej. ³⁰ Silali di nanngi Barnabas Sol wo enjrnabqa nanngi na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanngo banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanngi ojelenosiq ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanngi areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego ojej. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyosiqa qaja tamo 16 nanngi minjrnaqa nanngi Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanngo ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi singila na Pita qa pailyoqneb.

Lañ angro bei a bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanngo ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab ñeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanngi tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lañ angro bei a warum miligiq di brantoujatej. Aqa rian na warum di tulan suwantej. Onaqa lañ angro dena Pita

jar banqaq di kontosiqq dudumyej. Dudumyosiq minjej, “Ni tigeloqumat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pamblonosib uloneb. ⁸ Onaqa lan angro na olo Pita minjej, “Ino gara tigsim ino singa tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minjej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiqq lan angro dauryosiqq gilej. Lan angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyyosai. A are qalej, “E neibilqeionum kiyo?” ¹⁰ Nangi walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nangi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nangi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lan angro na Pita uratosiqq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyyonaqa marej, “Bole. Endego e qalieonum, Juda nangi e lubqa laqnaqqa Tamo Koba a na aqa lan angro qarinyoqqa bosiq e aqaryaibosiqqa Herot aqa banq dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiyyonaqa walwelosi gilsiqq Jon aqa nam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nangi koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiqqa siranmeq di tigelosiqq kindokindonosiqq maeqnaqa kangal unja bei aqa nam Roda a bosiqqa siran waqtqa osiqqa Pita aqa kakro qusiqq tulan areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiqqa olo urur ti warum miligiqq gilsiqqa nangi minjrej, “Pita bqo agi tal meq di tigelejunu!” ¹⁵ Onaqa nangi na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.”

Degsi minjnabqa a tulaŋ siŋgilaosiqqa minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bŋo aqa kakro quonum.” Onaqa naŋgi na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa laŋ angro kiyo?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqqa kindokindoneqnaqa naŋgi kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulaŋ prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa baŋ soqtonaqa naŋgi kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa naŋgi sainjrej. Osiqqa minjrej, “Niŋgi gilsib Yesus aqa tamo uŋgasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedŋo.’” Pita a naŋgi degsi minjrnsiqqa naŋgi uratnjrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji naŋgi ŋam ateb Pita a tonto talq di sosai. Naŋgi degsi unsibqa tulaŋ ulaugetosib are koba qaloqn-sib maroqneb, “Pita a qabitŋo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei naŋgi minjrej, “Niŋgi tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa naŋgi tonto talq gilsib Pita qa ŋamonab ugeinjrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji naŋgi nenemnjrnaqa minjeb, “Pita a qabitŋo kiyo di iga qaliesai.” Naŋgi degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei naŋgi minjrej, “Naŋgi Pita geregere taqatosai deqa niŋgi na naŋgi ŋumib moreŋqab.” Osiqqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti naŋgi qa ŋirinjugetej. Deqa tamo uŋgasari qure

aiyel dia soqneb qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarınjrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa nırın koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarınjrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa nırın koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoq dena Tair ti Saidon ti nanği na inği awaiyoqneb. Utru deqa nanği Herot aqa nırın kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanğo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjej.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanği koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanği koroonaqa Herot a nanği anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanğo wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsiqa aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanği anjam minjroqnej. ²² Minjreqnaqa tamo unğasari koroesoqneb qaji nanği aqa anjam di quoqñsib tulan areboleboleinjrnaqa leleñosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqñsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lan anğro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqñsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanği Jerusalem dia nanğo wau kobotosib olo puluqa laqñsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanği na Barnabas Sol wo giltjnreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanği ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanği ti Kristen nanço ambleq di soqneb. Nanço ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombra tal qujaiq di angro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanği Tamo Koba a qa louoqnsib ingi ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanği minjrej, “Ningi Barnabas Sol wo nanği aiyel giltjnrsib qarinjribqa nanği gilsib wau e na enjronum qaji di ojgab.” ³ Onaqa nanği ingi ti ya ti uratosib pailyosib nanço aiyel gateq di ban atsib qarinjrnab gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği aiyel qarinjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobun bei gogetosib qobun na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği sinğa na walweloqnsib Juda nanço Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği aiyel daurnjrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unğasari nanği gisa gisañjroqnsiq endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nanço gate koba bei aqa ñam Sergius

Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanği metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanğo anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilato uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa anğro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisan anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisan kumbra yqajqa tulan singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisan anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa singila inoq aiyimqa ni ñamdamu getenmimqa bati gargekoba yala sen unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambruiyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanği metnjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “Ninği ijo ban ojsib e gam osorbiy.” ¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa singila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanği maroqneb qaji di poiyoqa tulan prugosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanği Pol dauryosib laqneb qaji nanği a koba na Pafos qure uratosib qobun na gilsib Pamflia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nanği uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanği Perga qure uratosib sinğa

na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanqi Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanqi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanqi na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, ninqi gagoq bonub deqa tamo unqasari nanqo are sinqilatetnrqajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiqa aqa ban soqtonaqa tamo unqasari nanqi kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel ninqi ti tamo unqasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninqi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanqi giltjnnaqa nanqi Isip sawaq di tulan gargekobaonabqa Qotei a sinqila na nanqi joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanqi di agi Israel. ¹⁸ Nanqi gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanqo gulbe qoboiyetnjroqnej. ¹⁹ Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrnsiqa nanqo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanqi enjroqnej. Qotei a nanqi degnjroqnsiq bosiq bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanqi giltjnrsiqa gate kokba atsiqa sinqila enjreqlaqa sinqila dena nanqi na Israel tamo unqasari nanqi taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel nanqi na Samuel minjreb, ‘Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa njiri Sol giltonaqa a Israel nanqo mandor koba

soqnej. Sol a Benjamin aqa leŋ. A Israel naŋgo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. ²² Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel naŋgo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa ŋiri Devit unonum, aqa kumbra tulaŋ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulaŋ arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqŋqas.’ ²³ O ijo was niŋgi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa leŋ naŋgoq dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqqa Israel naŋgi endegsi minjroqnej, ‘Niŋgi are bulyibqa e na niŋgi yansŋgwai.’ ²⁵ Osiqa aqa wau kobotqa osiqa olo endegsi maroqnej, ‘Niŋgi e qa kiyersib mareqnu? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo laŋaj. Deqa e na Kristus kaŋgalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma niŋgi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niŋgi ti ijo anjam endi quiy. Niŋgi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji naŋgo gate ti naŋgi na Yesus qalib moiqaqqa anjam qoseb. Di kiyaaqa? Yesus a bole Kristus di naŋgi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo naŋgo anjam yori bati gaigai sisiyeqnu qaji di aqa damu dego naŋgi poinjrosai. Utru deqa naŋgi

na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Nanngo kumbra dena dena nanği Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanği Yesus aqa une bei baltosai. Nanği a moiyoťqajqa utru saiqoji. Deqa nanği laña aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, ‘Yesus a une ti deqa ni a ñamburbasq di gaint.’ Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo nanngo banq di atnaqa nanği a qalnab moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği nami nenğrenyeb qaji di Juda nanği keretosib yosib agi Yesus qalsib moiyoťeb. Moiyoťosib ñamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqa tamo nanği nami a ombra Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeb qaji nanngo ñamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa nanği unoqneb. Deqa bini nanği Yesus qa anjam saoqnsib laqnabqa Juda tamo unğasari kalil nanği queqñub.

³² “Nami Qotei na gago moma nanği anjam bole endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyit bosim tamo unğasari nanği elenqas.’ Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na niñgi merñgeqñum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu baltqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanngo lenj agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nenğrenyeb, ‘Ni ijo anğro bole.

Bini e ni ñambabtmonum.’

Devit a lou namba 2q di anjam di nenğrenyeb. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, ‘E

nami Devit boletem dego kere e ningi boletngwai. E bole merngonum.’ ³⁵ Deqa ningi quiy. Nami Devit a Qotei minnej, ‘Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.’ Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nenngrenyej. ³⁶ Ningi qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanngi nami subq ateleneb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusao-sai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ningi endegsi poinngem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunngo une kobotetngwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merngeqnum. ³⁹ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nunngo une kobotetngwasai. A ningi tamo bole qa mernngwasai dego. Tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanngi segi Qotei na une kobotetnjroqnsiq nanngi tamo bole qa minjreanu. ⁴⁰ Deqa ningi geregere ñam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam nanngi nami maroqñeb qaji di aqa damu nunngoq bo uge. Agi nanngi endegsib maroqñeb, ⁴¹ ‘O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nunngo bati qa e na manwa bei babbatqa ningi di unsib tulan prugwab. Tamo bei na manwa deqa saingwas di ningi bole qa marqasai. Deqa ningi padalougetqab.’” Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanngi Qotei talq dena oqedonabqa tamo unngasari nanngi na minjreb, “Yori bati bei ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.” ⁴³ Tamo

unġasari naŋgi jaraiyeqna bqa naŋgo ambleq di Juda gargekoba naŋgi na Pol Barnabas wo naŋgi daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda naŋgo miligiq aiyeb qaji naŋgi dego Pol Barnabas wo naŋgi daurnjreb. Deqa naŋgi aiyel na naŋgo are siŋgilatetnjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei a niŋgi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di niŋgi geregere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo unġasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji naŋgi Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb.

⁴⁵ Onaqa Juda naŋgi na naŋgi unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa naŋgi na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo naŋgi na Juda naŋgi siŋgila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Niŋgi namoqna Juda naŋgi segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam niŋgi Juda segi namoqna merŋgeqnum. Merŋgeqnamqa niŋgi na gago anjam gotraŋyeqnum. Nunġo kumbra dena niŋgi nunġo segi jejamuq di une atoqnsib niŋgi nambile gaigai sqajqa gam urateqnum. Deqa niŋgi quiy. Bini aqo aiyel niŋgi uratŋsimqa sawa bei bei qaji naŋgoq giloqnsim Qotei aqa anjam naŋgi minjroqnoq. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarinqmitqa ni puloŋ bul sosim sawa bei bei qaji naŋgoq giloqnoqam. Giloqnsim laŋ utru qolqeq di tamo unġasari naŋgi ijo anjam minjroqnim e na naŋgi elenqai.’ ”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji naŋgi Pol aqa anjam di qusibqa tulaŋ areboleboleinjraqa Tamo

Koba aqa anjam binjiyoqneb. Deqa qure dia tamo ungasari Qotei na nami nambile gaigai sqajqa giltnjrej qaji nanği Yesus qa nanço areqalo siŋilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulaŋ kobaosiqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulaŋ minjiŋ oqetnjrnaqa uña kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanço are ugetetnjreb. Are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjsib nanği aiyel qure dia sqajqa siŋila na saidnjrsib winjrnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanği aiyel nanço siŋa tumberum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanço segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo ungasari Yesus qa nanço areqalo siŋilateb qaji nanço are miligiq aiyeqnsiqa nanği siŋilatnjreqnaqa nanği tulaŋ areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanği Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanği Aikoniam dia Juda nanço Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo ungasari nanği koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanço aiyel anjam dena tamo ungasari tulaŋ gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanği Yesus qa nanço areqalo siŋilateb. ² Onaqa Juda qudei nanği Pol Barnabas wo nanço anjam quqwa uratosib Grik qudei nanço are ugetetnjrnabqa

nanği Yesus aqa tamo unğasari nanği qa ugeosib misiliñjroqneb. ³ Deqa nanği aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo unğasari nanği qa are boleiyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanği aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanği aiyel siñgila enjreqnaqa nanği mañwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo unğasari gargekoba nanği mañwa di unoqnsib endegsi poinjroqnej, “Bole, nango aiyel anjam di Qotei aqa anjam.” ⁴ Onaqa qure dia tamo unğasari nanği poelenosib qudei nanği Juda nanği daurnjrsib olo qudei nanği Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nango gate nanği ti endegsib are qaleb, “Iga na nanği aiyel ugeugeinjsim meniñ na ñumsim moiyoñjrqom.”

⁶ Onaqa nango areqalo di Pol Barnabas wo nanği qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nango qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb. ⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanği Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Listra qureq di tamo bei ai miligiq na siñga qandamo ñambabej qaji a soqnej. A nami walwelo-saioqnej. Aqa siñga siñgila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiqa aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği unsibqa nanžo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ninği uniy. Gago qotei nanği tamo bulyosib gagoq bonub.”
¹² Nanği degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanği a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.”
¹³ Qure polomq di nanžo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq nam so na walatnjrsiqa Pol Barnabas wo nanği aiyel atrainjrqa marsiqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nanği koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanği deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa nanžo segi gara bumbranyosib gurgur ti tamo ungasari nanžo ambleq aisib lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, ninği kiyaaqa kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, ninği ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ninği merngeqnum. Di kiyaaqa? Ninği are bulyosib gisan qotei kalil endi torei uratnjrsib Qotei nambile so qaji a qa nunžo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanği uratnjreqnaqa nanği nanžo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a ninği qa uliosaiognej. Ninği a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ninği geregereingognej. A lan goge na awa engeqnaqa inği uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ninği uyoqnsib areboleboleingognej.” ¹⁸ Onaqa tamo ungasari nanği Pol Barnabas wo nanžo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ninği gago

qotei.” Degsib minjroqnsib nanği aiyel atrainjrqa-
jqa tulanğ singilaeq nab nanği na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanği Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo unğasari nanğo are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol meniğ na qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanği are qaleb, “A moiço.” ²⁰ Onaqa tamo unğasari Yesus qa nanğo areqalo singilateb qaji nanği Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di ñeiesonaq a kainyesonabqa tigelosiq a olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiq a ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

*Pol Barnabas wo nanği na Kristen nanği
singilatnjreb*

²¹ Nanği aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteq nabqa tamo unğasari gargekoba nanği Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanği aiyel olo puluosib qure kalil nanği nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanği aiyel degsib giloqnsibqa tamo unğasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanği singilatnjroqnsib minjroqneb, “Ninği Yesus qa nunğo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ninği gulbe gargekoba itelenqab di unğum. Gulbe di nunğoq boqnibqa Qotei a nunğo Mandor Koba sosim ninği taqatngwas.” ²³ Qure kalilq di nanği aiyel na Kristen gate atelenoqneb. Osib inği ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanği qa pailyoqneb. Osib nanği joqsib Tamo Koba agi nami a qa nanğo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanği olo Antiok qureq aiyeb

24 Bunuqna Barnabas Pol wo nanği aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. 25 Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. 26 Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanği dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanği koroosib nanği aiyel qa pailyosib qarinjrnab gileb. Qotei a nanği aiyel qa are boleiyim nanği aiyel singila na wauoqnqajqa deqa pailyeb. Ariya nanği aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. 27 Aisib Kristen nanği koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanço ban na yoqnej qaji deqa nanği sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego gam waqtetnjreqnaqa nanği Yesus qa nanço areqalo singilateq nub.” 28 Nanği aiyel Antiok qureq di tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanği Jerusalem di koroeb

1 Bati bei tamo qudei nanği Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanği endegsib minjreb, “Ninği Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa Qotei a ninği elenqas. Ninği mulun unqasai di Qotei a ninği elenqasai.” 2 Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanği qusibqa tamo nanği di nrijntjrsib nanği ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanği koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanği qarinjrim

Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanngo gate nanngi ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanngi degsib anjam keretosib nanngi qarinjrnab aiyeb. Nanngi aiyoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanngi dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanngi kalil quoqnsib tulan areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanngi aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ti Kristen kalil ti nanngo gate ti nanngi na minjreb, “Ninggi kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanngi tigelosib wau kalil Qotei a nanngo ban na yoqnej qaji deqa nanngi sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi qusi-bqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanngi gago miligiq aiqa osibqa nanngi mati mulun unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanngi degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanngi ti Kristen gate nanngi ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenjoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqa nanngi endegsi minjrej, “O ijo was kalil ningi qalie, Qotei a nami nunngo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanngi Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanngi quoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa giltbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanngo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji nanngi enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei

bei qaji nan̄gi dego elen̄qajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elen̄oqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nan̄gi elen̄osaieqnu. Nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateqnu gam dena qujai Qotei na nan̄go are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa nin̄gi kiyaaqamo un̄gasari Yesus dauryeqnu qaji nan̄gi gulbe koba en̄jqnu? Nun̄go kumbra dena nin̄gi Qotei aqa areqalo ugeteteqnu. Gulbe di nami gago moma nan̄gi qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nan̄gi qa ti are boleiyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elen̄eqnu.”

¹² Pita a nan̄gi degsi minjrnaqa nan̄gi kalil aqa anjam di qusibqa nan̄gi mequmesoqneb. On-aqa Barnabas Pol wo nan̄gi kamba tigelosib Qotei na nami nan̄gi aiyel sin̄gilatnjreqnaqa nan̄gi sawa bei bei qaji nan̄go ambleq di man̄wa gargekoba yoqneb deqa nan̄gi sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqamarej, “O ijo was, nin̄gi e na anjam bei mern̄git quiy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nan̄go ambleq dena aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi elen̄qa osiq giltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄go anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nen̄gren̄yej, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa in̄gi in̄gi kalil ugeelen̄eb qaji di dego bunuj atelen̄qai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji nan̄gi e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nan̄gi giltnjritqa nan̄gi ijo segi tamo un̄gasari sqab.”

18 Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

19 “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mernḡwai. Sawa bei bei qaji nanḡi are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnibqa iga nanḡi gulbe bei enjrḡasai.

20 Iga anjam truquyala segi nenḡrenḡyosim nanḡoq qarinyqom. Anjam agiende. ‘Ninḡi gisaḡ qotei atrainjro qaji inḡi uyoqnaib. Ninḡi sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreḡeb qaji di ninḡi uyoqnaib. Wagme leḡ ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nenḡrenḡyosim sawa bei bei qaji nanḡoq qarinyqom.

21 Iga qalie, nami koba Juda nanḡi Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nanḡi nanḡo Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqḡnub.”

Kristen nanḡi anjam nenḡrenḡyosib sawa bei bei qaji nanḡoq qarinyeb

22 Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanḡi ti Yesus aqa tamo unḡasari kalil ti nanḡo gate ti nanḡo ambleq dena tamo aiyel giltḡjreb. Tamo aiyel di qarinyḡrib Pol Barnabas wo nanḡi daurnjrsib Antiok qureq gilqajqa deqa giltḡjreb. Tamo aiyel giltḡjreb qaji nanḡo ḡam Judas aqa ḡam bei Barsabas nanḡi Sailas wo. Nanḡi aiyel Kristen gate soqneb. 23 Nanḡi qarinyḡrqa osibqa anjam truquyala endegsib nenḡrenḡyosib nanḡo banḡ di ateb,

“O was ninḡi kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenḡrenḡyosim nunḡoq qarinyonum. Ninḡi Antiok qure ti Siria

sawa ti Silisia sawa ti di unub. Niŋgi sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanŋi gago ambleq na tigelosib nunŋoq gilsib nanŋo segi areqalo na anjam bei mernŋgeb. Mernŋsib anjam dena nunŋo areqalo niñaqyetngeb. Tamo nanŋi di iga na qarinnrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltjnrsimqa nunŋoq qarinnronum. Nanŋo ñam Judas Sailas wo. Iga na nanŋi ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanŋi ti nunŋoq qarinnronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanŋi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam singila na ojsib waueqñub. Jeu tamo nanŋi na nanŋi aiyel ñumib moreñqajqa mareqñab nanŋi ulaosaieqñub. ²⁷ Deqa iga nanŋi aiyel Judas Sailas wo koba na nunŋoq qarinnronum. Judas Sailas wo nanŋi na gago anjam nenŋrenyonum qaji endi niŋgi olo mernŋgib quqwab. ²⁸ O was niŋgi quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Niŋgi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga niŋgi gulbe koba enŋwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Niŋgi gisañ qotei atrainjro qaji inŋi uyoqnaib. Wagne leñ ti uyoqnaib. Wagne sil na kakro tontjnrbab moreñeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Niŋgi kumbra di segi dauryqab di niŋgi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi anjam di nenŋrenyeb.

³⁰ Nenŋrenyosib tamo qolqe nanŋo banq di at-sib nanŋi qarinnjrbab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi koroin-jrsibqa anjam nenŋrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanŋi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanŋo

are singilatetnjrnaqa nanği tulan areboleboleinjrej. ³² Judas Sailas wo nanği Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa nanği aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo unğasari nanği minjrnab qunabqa anjam dena nanğo are singilatetnjrej. ³³⁻³⁴ Nanği aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo unğasari nanği na minjreb, “O gago was aiyel ninği olo aiyiy.” Degsib minjrsib qarinjrnabqa nanği aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanğoq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanği Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqnsib tamo unğasari nanği minjroqneb.

Pol Barnabas wo nanği njirinkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo unğasari nanği unjrqom. Nanği kiyersib unub kiyo di unjrqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqnej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nanği aiyel anjam titosib njirinkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqnaqna Yesus aqa tamo unğasari nanği na minjreb, “Tamo Koba a ninği qa are boleiyeme.” Osib nanği aiyel qarinjrnab gileb. ⁴¹ Nanği aiyel gilsib Siria sawa

ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nanği itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib sinğilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walwelosiq Derbe qureq di brantej. Dena tigelosiq Listra qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda uña. A Yesus qa aqa areqalo sinğilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa muluñ waiyej. ⁴ Bati bei nanği aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanği qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanço gate nanği ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanği sinğilatnjroqnej. Bati gaigai tamo unğasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanço miligiq aiyeqnab nanği tulañ kobaoqneb.

Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanği qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanği Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnabqa Mondor Bole na nanği saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanği walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa

laqnabqa Yesus aqa Mondor na nanği olo said-njrnaqa nanği Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanği Troas di sosibqa qolo Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minnej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ñeio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnqom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinğa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanği bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanço qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanço yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanço pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aisim unğasari qudei dia koroesonab nanği itnjrsimqa nanği koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanço ambleq di unğa bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanği na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Ta-iataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo unğasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanği

Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo singilatunum ninji bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulan singilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanji tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeq-namqa kanjal unja bei bosiqam gamq di iga itgej. Unja di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanji minjroqnej. Minjreqnaqa nanji quoqnsib silali koba yeq nab osi giloqnsiqam aqa tamo kokba nanjo banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa unja di a iga daurgoqnsiqam tulan leleqnsiqam maroqnej, “Tamo nanji di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanji anjam palontoqnsib Qotei a ninji padalo sawaq na elenqajqam gam osorjgeqnub.” ¹⁸ Bati gargekoba unja dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a unja deqa minjin oqnaqa bulosiqam mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni unja di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena unja di uratosiq ulanej.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa unja di aqa tamo kokba nanji silali oqajqam gam sainjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqam Pol Sailas wo nanji ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanjo ulatamuq di tigeltjreb. Tigeltjrsibqam Rom gate nanji endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanji dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba

egeqñub. Nanği aiyel Juda tamo. ²¹ Nanği aiyel kumbra osorgeqñub qaji di iga Rom tamo na dau-ryqajqa getento koba.” ²² Onaqa tamo unğasari kalil qure dia soqñeb qaji nanği anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanğo jejamuq di une qametnjro-qñeb. Onaqa Rom gate nanği na nanği aiyel ojsib qaja tamo nanğo banq di ateb. Atnabqa nanği na osib gara bumbranyetnjrsib bu toqoñ na kumbainjreb. ²³ Nanği kumbainjro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanği aiyel siñgila na tontnjrsim geregere taqatnjresoqne.” ²⁴ Degsib minjnabqa a nanği aiyel joqsıqa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq ñamtañ kobaquja na nanğo siñga gitantetnjrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanği tonto tal miligiq di Qotei pailyoqñsib loueqñabqa tamo nanği tonto talq di soqñeb qaji nanği quoqñeb. ²⁶ Bati qujai deqa mimiñ koba dosıqa siñgila na tonto tal reñginjyonaqa siranme kalil waqelenjeb. Sil kokba kalil tamo nanği tontnjreb qaji di pambloñelenjeb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosıqa ñam atej di siranme kalil waqelenjesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanği jaraiyonub.” Degsi are qalsıqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metnjrnaq wañal osi bonab warum suwanjeb. Onaqa a tulanj ulaugetosiq gindagindanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanğo siñgaq

di nam quosiq neiej. Dena tigelosiqqa nanği aiyel joqsıq oqedosıq nenemnjrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yıtqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo sıngilatime. Yımqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti elenqas.” ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteq nabqa a quoqnej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel yu qoset-njrsıqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanği aiyel joqsıqa aqa talq gilsib dia inği anainjrej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti tulan areboleboleinjrej. Di kiyaya? Nanği are bulyosib Qotei qa nanğo areqalo sıngilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanği na qaja tamo qudei nanği qarınjnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanği sumeb.” ³⁶ Onaqa a nanğo anjam di qusıqa Pol minjej, “Rom gate nanği na qaja tamo qudei qarınjnronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanği aiyel oqeq atim nanği sumeb.’ Nanği e degsib merbonub. Deqa ninği aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusıqa qaja tamo nanği minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanği na gago une bole babtosai. Nanği aqo aiyel lanğa ojsib tamo unğasari nanğo nıamdamuq di kumbainğosib tonto talq endi waıgeb. Bini nanği lumu na ıga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa ıga sumqasai.

Nanġi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanġi olo gilsib Rom gate nanġi Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanġi Rom tamo deqa.

³⁹ Deqa Rom gate nanġi Pol Sailas wo nanġo are latetnrqqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnrjsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanġi aiyel minjreb, “Niġi qure endi uratosib sumiy.”

⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanġi aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo unġasari qudei nanġi itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanġo are sinġilatetnrjreb. Osib nanġi uratnrjsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanġi na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanġi ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanġo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiqqa yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nenġrenq di so qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo unġasari nanġi minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nenġrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiqqa minjroqnej, “Yesus agi e niġi a qa mernġeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanġi anjam degsi minjreqnaqa

tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanğo areqalo sinğilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti unğa kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nanğo areqalo sinğilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnrnaqa tamo uge qudei inği qarınyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nanğo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği aiyel tal dia nerenjoqneb. Gilsib nanği aiyel tamo unğasari nanğo ulatamuq di tigeltnrqa marsib nanği aiyel qa ñamoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nanği Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenosib girinjrnsib aisib qure deqa gate kokba nanğo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnrnsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nanğo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqnub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsıqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqnub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği aiyel degsib mareqnub.” ⁸ Juda nanği na anjam di Pol Sailas wo nanğo jejamuq di qametnrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği aiyel qa minjin oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği na Yesus aqa tamo unğasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nanğo aiyel une di ninği na awaiyosib silali atibqa iga ninği uratnğnam gilqab.” Onaqa nanği silali atnabqa gate kokba nanği na nanği urat-

njrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo ungasari Tesalonaika di soqneb qaji nanqi na Pol Sailas wo qarinjrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo ungasari Beria di soqneb qaji nanqo kumbra tulan boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nanqi bul sai. Nanqi Qotei aqa anjam quqwajqa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nanqi Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di geregere peleiyogneb. Pol Sailas wo nanqo anjam bole kiyo sai kiyo di nanqi qalieqa marsib deqa nanqo aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatoqneb. Grik tamo ungasari kokba qudei dego Yesus qa nanqo areqalo singilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nanqi Tesalonaika di soqneb qaji nanqi Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjin oqetnjrnaqa mareb, "Iga Pol qalqom." Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo ungasari nanqo are ugetetnjreb. ¹⁴ Degyonaqba Kristen nanqi na Pol qarinyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nanqi aiyosai. Nanqi Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanqi Pol suweiyeb qaji nanqi a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanqi Pol uratosib olo puluqa laqnaqba Pol na minjrej,

“Ninği oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanği qa tariņesosiqa qure ambleq di walweloqnsiqa gisan qotei nanęo sulum gargekoba unqnsiqa are tulaņ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanęo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda nanği ti Grik nanği Qotei qa louoqneb qaji nanği ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanęo koro sawaq di dego a bati gaigai tigelqnsiqa tamo uņgasari nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanęo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanği Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanği qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanği skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoņ tamo kalil nanği dego subq na tigelqab.” Pol a nanği degsi minjroqnej deqa nanği Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laņa laņa mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?” Qudei nanği maroqneb, “Pol a qure bei nanęo qotei qa mergeqnu kiyoy?” ¹⁹ Nanği degsib maroqnsib Pol osib nanęo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanęo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati

gaigai Atens nan̄gi ti tamo un̄gasari sawa bei beiq na Atens belen̄eb qaji nan̄gi ti korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nan̄go koro sawa ambleq di tigelosiqa minjrej, “O Atens tamo un̄gasari, e unonum, niŋgi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nun̄go qure ambleq di walweloqnsimqa nun̄go louqajqa in̄gi in̄gi kalil unelen̄osim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nen̄gren̄yonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo un̄gasari niŋgi ijo anjam endi quiy. E Qotei niŋgi qaliesai qaji di ubtosiy merŋgwai. A Qotei bole. Niŋgi a qa qaliesai. Niŋgi a qa lan̄a loueqnub.

²⁴ “Qotei di a lan̄ ti mandam ti in̄gi in̄gi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lan̄ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim in̄gi bei yqa keresai. A in̄gi bei qa truquosaieqnu. A segi in̄gi in̄gi kalil nan̄go utru. A segi na iga n̄ambile egeqnu. In̄gi in̄gi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nan̄gi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo un̄gasari nan̄go segi segi sqajqa bati atelenej. Nan̄go segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyaaqa? Tamo un̄gasari nan̄gi a qa n̄amosib n̄amosib itqajqa deqa. O Atens tamo un̄gasari niŋgi quiy. Qotei a isaq di sosai. A nun̄go jojomoq di unu. ²⁸ A segi na iga n̄ambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nun̄go segi powo

tamo qudei nanği nami deqa are qalsib endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa anğro.’ ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa anğro. Deqa niñgi quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanği gol na silva na meniñ na ti sulum gereiyeqnub. Nanço segi ban na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu niñgi edegaib.

³⁰ “Nami tamo unğasari nanği nanari soqneb. Nanği Qotei qaliesai. Deqa nanği gisan qotei nanço sulum gereinjroqnsib biñinjroqneb. Bati di Qotei a nanço kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa nanği kambatnjrosaiognej. Ariya bini Qotei na tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği endegsi minjreqnu, ‘Niñgi are buliy.’ ³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo unğasari kalil nanço une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Niri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nanço une qa peginjrqas. Tamo unğasari nanği degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej.”

³² Onaqa tamo unğasari nanği subq na tigelo qa anjam di qusibqa nanği qudei Pol kikiyeb. Ariya nanği qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom.” ³³ Onaqa Pol a nanği uratnjrsiqa gilej. ³⁴ Tamo qudei nanği Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanço areqalo siñgilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Uña bei aqa ñam Damaris. Tamo unğasari qudei dego nanği Yesus qa nanço areqalo siñgilatosib Pol dauryeb.

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa wal-welosiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauñ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanngo mandor koba Klodius a marej, “Juda nanngi Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab.” Deqa nanngi aiyeñ Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanngi itnjrej. ³ Pol a nanngi ti silali wau qujai. Deqa nanngi koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanngo silali wau di nanngi gara na tal gereiyoqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nanngi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanngo are qametnjrimqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo sinjilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanngi Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanngi koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa nanngi sinjila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁶ Degsi minjreq-naqa nanngi aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinjoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumbrum butuyosiqa minjrej, “Ninngi padalqab di nunngo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ninngi uratnngsiy tamo Juda sai nanngoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqñqai.” ⁷ Pol na Juda nanngi degsi minjrsiqa nanngo Qotei talq dena

oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nango Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanqi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nango areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nanqi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nango areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiqa Tamo Koba Yesus unnaqa minjej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosisqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nango gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanqi Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigelteteb. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranyoqnsiqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqa Juda nanqi minjrej, “O Juda tamo ungasari ningi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyto tamo bei qalim moyimqa kiyto ningi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nungo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ningi nungo segi dal anjam qa ti nungo segi moma nango ñam qa ti maronub deqa e nungo

anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ningi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqa Juda nanqi degsi minjrsiqa nanqi winjrej. Onaqa Juda nanqi nanqo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleqnab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosaibulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosiqa Yesus aqa tamo unqasari nanqi uratnjrsiqa Prisila Akwila wo nanqi joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanqi qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanqo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banqa ti me junqum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banqa ti me junqum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanqi Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiq nanqi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanqi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanqi saidnjrsiqa aiqa osiqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nunqoq olo bqai.” Degsi minjrsiqa a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanqi Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiqa qobun uratosiqa singa na walwelosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiq Yesus aqa tamo unqasari nanqi itnjrsiqa koba na soqneb. Osiqa nanqi olo uratnjrsiqa walwelosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosiqa dena walwelosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqa nanngo qure kalilq di brantoqnsiqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanngi koroinjroqnsiqa Qotei aqa anjam na singilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nanngo Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanngi aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanngi na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiq Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanngi enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was nanngi quiy. Apolos a nungoq bqo. Deqa nanngi a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosiqa a na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena

nangi singilatnjqonej. Qotei a nami nangi elenqa marsiq deqa nangi qa are boleyej. Gam dena nangi Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nanjo namdamuq di Juda nanjo anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nenqrenq di so qaji dena nangi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palonto-qnej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nanjo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nangi sonab itnjsiqa endegsi nenemnjrej, “Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatosib bati deqa ningi Mondor Bole eb e?” Onaqa nangi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiognem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ningi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nangi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, ‘Ningi are bulyibqa e na yansngwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Ningi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nunjo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nangi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa nam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanjo gateq di aqa ban atnaqa Mondor Bole nanjoq aisiq men bulyetnrnaqa bati qujai deqa nangi qure utru segi segi nanjo anjam marelenjoqneb. Osib nangi Qotei

aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanği Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nanği Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjsim nanği Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanği geregere poinjrqaqqa deqa Pol a singila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanği Pol aqa anjam di qusibqa nanği a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo unğasari nanği endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanği uratnjsiqa tamo unğasari Yesus qa nanği areqalo singilateb qaji nanği segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo unğasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanği Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa njiri 7 nanği mondor uge nanği winjrqa-jqa wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa ban na manwa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nanği gara ñenği oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanği jejamuq di ateqnab nanği ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanği jejamuq di dego gara ñenği ateqnab mondor uge nanği jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanği dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanği winjrib jaraiqajqa wauoqneb. Nanği silali oqajqa deqa

marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanği qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulañ.” ¹⁴ Juda nanğo atra tamo koba Skeva aqa ñiri 7 nanği kumbra di degyeb. ¹⁵ Degyonabqa mondor uge na nanği kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninği tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a sinğila na prugosiq nanğo qawarq di awoosiq nanği ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nanğo gara bumbranjetnjrnaqa nanği tal uratosib yosi jaraiyeb. ¹⁷ Onaqa tamo unğasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa ulaugeteb. Osib nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam tulañ soqtoqneb. ¹⁸ Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği Yesus qa nanğo areqalo sinğilatoqneb. Deqa nanği boqnsib nanğo kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanğo ñamdamuq di ubtoqneb. ¹⁹ Tamo unğasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanği dego boqnsib nanğo quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo unğasari nanğo ulatamuq di koitelenoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanği kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqneb.

Efesus nanği Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneb

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yon-aqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.”

²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanqi qarijnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanqi aiyel namoqna qarijnjrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanqi nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa nirin kobaoqneb. ²⁴ Nanqo nirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demetrius a silva oqnsiq dena inqi inqi gereiyonej. A na gisañ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyonej. Gereiyeqnaqa tamo ungasari nanqi awaiyeqnabqa tamo qudei a koba na wauo qaji nanqi a ti dena silali koba oqneb.

²⁵ Bati bei Demetrius a na aqa wau qujai nanqi ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nanqi ti koroinjrnsiqa endegsi minjrej, “Ninqi quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nanqo are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nanqi ban na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisañ qotei.’ Yeqnaqa nanqi aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnu. Pol aqa kumbra di ninqi uneqnu. Aqa anjam dego ninqi queqnu. Aqa

kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqnsiqa dia dego a kumbra di yeqnu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo unqasari kalil nanqi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ningi qalie, Esia sawaq endi tamo unqasari nanqi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqnub. Sawa sawa kalilq di dego tamo unqasari nanqi Artemis aqa ñam soqteqnu. Pol aqa anjam mareqnu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanqi anjam di qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaqaja.” ²⁹ Nanqi degsib murqumyoqnsibqa tamo unqasari kalil Efesus di soqneb qaji nanqi qusibqa nanqi dego murqumyoqneb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanqi ojob. Ojsib nanqi aiyel girinjsib qure deqa gate kokba nanqo ulatamuq di tigeltjrqqa marsib gurgurosib koro sawaq joqnsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo unqasari nanqo are latetjrqqa marsiqa nanqo ambleq aiqa laqnaqa tamo unqasari Yesus dauryeb qaji nanqi na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqneb qaji nanqi Pol qalieseb deqa nanqi dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo unqasari tulan gargekoba nanqi koro sawaq di koroosib murqumyoqneb. Utru kiye qa nanqi bosib koroeb di nanqi qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laña laña murqumyoqneb.

³³ Onaqa Juda qudei nan̄gi na tamo un̄gasari nan̄go are latetnr̄qa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo un̄gasari nan̄gi a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?” Onaqa Aleksander a tamo un̄gasari nan̄gi anjam bei minjr̄qa osiq tigelej. Tigelosiqa nan̄gi kiriqa osiq aqa ban̄ soqtej. ³⁴ Ban̄ soqtonaqa nan̄gi kiriosai. Nan̄gi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nan̄gi kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nan̄gi anjam qujai di tulan̄ wain̄oqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nan̄go gate bei a kamba tamo un̄gasari nan̄gi anjam minjr̄qa osiq tigelej. Tigelosiqa nan̄gi kiriqa osiq aqa ban̄ soqtonaqa nan̄gi kirielenonabqa minjrej, “O Efesus tamo un̄gasari nin̄gi quiy. Efesus endia nin̄gi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqnub. Artemis aqa sulum nami lan̄ goge na ulon̄osiq mandamq aiyej qaji di dego nin̄gi na taqateqnub. Tamo un̄gasari kalil nan̄gi di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotran̄yqa keresai. O ijo was, nin̄gi grotosib une bei yaib deqa nin̄gi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nan̄gi une saiqoji. Nin̄gi na nan̄gi lan̄a joqsib bonub. Nan̄gi gago atra talq dena in̄gi bei bajin̄osai. Nan̄gi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa Demitrius aqa wau qujai nan̄gi ti tamo qudei qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nan̄go ulatamuq di tigeltjrsib anjam marqab. ³⁹ Nin̄gi dego tamo qudei qa anjam bei soqnimqa bati atibqa

Rom gate kokba nanği koroosib nunġo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laña niriñ tigeltonum utru saiġoji. Deqa Rom gate kokba nanği bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo unġasari nanği anjam degsi minjrsiqa nanği winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo unġasari nanġo murqumyo ko-boonaqa Pol na Kristen nanği metnjrnaqa aqa areq di koroonaqqa nanği siġilatnrej. Osiqa nanği uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanği itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanği siġilatnrojroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanġo sawaq di brantej. ³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosiqa dena qobun na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqqa mareqnaq qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy siġa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanği joqsiqa koba na oqeb. Tamo di nanġo ñam aġi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa niri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanği di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba

na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneb. ⁶ Onaqa Juda nango bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobuñ bei gogetosim qobuñ na aisim bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneb qaji nanği itnjrsimqa bati 7 nanği koba na soqnem.

Yutikus a uloñosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nango yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas. ⁸ Nanği koroesonabqa warum goge dia wañal gargekoba pumblonjoqneb. ⁹ Anğro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena uloñosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa anğro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Niñgi are gulbeingaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsıq dia bem giñgenyonaqa nanği uyeb. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanği minjreqnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanği uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was niñgi quiy. E aiyeqnum. Deqa niñgi bole soqniy.” ¹² Anğro wala di a ñambile soqnej deqa aqa was

nanği tulan areboleboleinjrnaqa a osib nanngo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobun bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ninği namooiy. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ninği itngwai. Osiy dena ninği koba na qobun gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobun na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaaqa iga koba na qobun gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobun na aisim Kios nui qalaq di tigelosim nerenem. Olo nebeonaqa iga qobun na aisim Samos nui qalaq di tigelosim njeiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanngo inği meli bunuj otero bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanngo Kristen gate nanği anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanği qariñjnraqa nanği singa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanği endegsi minjreb, “Ninği Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ninği anjam bei merngwas.” Onaqa Kristen gate nanği tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanği anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ningi quiy. E Esia sawaq di branto nasiti e nungoq bosim ningi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ningi merngoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ningi qalie. E ningi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanngi na e lubsib moiyoqbqa mareqnab dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Ningi qalie, e bati gaigai nungo koro sawaq di, nungo segi segi talq di are singilatetngwajqa anjam merngoqnem. E anjam deqaji ningi merngwajqa uratosaiioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanngi singila na endegsi minjroqnem, ‘Ningi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nungo areqalo singilatiy.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa ningi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aieqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanngi minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unqasari nanngi qa are boleiyeqnu.

²⁵ “Deqa ningi quiy. E nami nungo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo unqasari nanngi taqatnjrsim nanngo

Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nungo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ningi merngekritem. E wau di uratosaiognem. Deqa tamo bei a nungo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ningi nungo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo ungasari nanqi dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo ungasari nanqi di kaja du du bul. Qotei na aqa Niri Yesus Kristus aqa len aiyej qaji dena nanqi awainjrej. Deqa ningi nango gate bole sosibqa nanqi geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nanqi nungo ambleq aisib Qotei aqa tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqncab. Baun juwan na kaja nanqi ugeugeinjreqnub dego kere. ³⁰ Nungo ambleq dena dego tamo qudei nanqi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqncab. Nanqi degyqab. Di kiyaga? Tamo ungasari Yesus dauryeqnub qaji nanqi qusi-bqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nanqi di daurnjrqaajqa deqa. ³¹ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi merngoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiognem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyej anjam di ningi sinjila na ojesoqniqbqa anjam dena

ningi sinġilatngwas. Amqa inġi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo unġasari nanġi enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei nġiyosaiognem. ³⁴ Ningi qalie, e inġi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo inġi awaiyoqnm. Osim tamo nanġi e koba na soqnm qaji nanġi dego inġi anainjroqnm. ³⁵ Kumbra kalil e nunġo ambleq di yoqnm qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo unġasari sinġila saiġoġi unub qaji nanġi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei inġi yqas di tamo inġi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena inġi yqas qaji a olo tulaġ areboleboleiyqas.’ ”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanġi anjam degsi minjrseq koboonaqa sinġa pulutosiqqa nanġi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanġi akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ning ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanġi are tulaġ gulbeinjrej. On-aqa nanġi na iga suweigonab iga alile aisim nanġi uratnjrsim qobuġ gogetosim aiyem.

21

Pol a qobuġ na Jerusalem aiyoqnej

¹ Iga qobuġ na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq

di tiryem. ² Dia qobun bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobun di gogetosim aiyem. ³ Iga qobun na aisim Saiprus nui jojomyosim ban qonanq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi na inqi inqi kalil wanjarosib mandamq di atelenjeb. ⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nanqi itnjrsimqa bati 7 nanqi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nanqi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol wainyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nango unqa ti anqro ti nanqi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nanqi ban ojsimqa minjrem, “Ninqi bole soqniy.” Onaqa nanqi na iga mergeb, “Ninqi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobun gogetonamqa nanqi olo puluosib nango qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjej

⁷ Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nanqi itnjrsimqa bati qujai nanqi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 nanqi inqi jeiyo wau enjreb

deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa angro sebiñ qolqe nanği a ombla soqneb. Nanği Qotei aqa medabu o qaji unja.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walweloşiq gagoq bej. ¹¹ Bosıqa Pol aqa alalag yaiyosıqa qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti şinga ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanği na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa şinga ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanžo banq di atibqa nanği na a ugeugeiyqab.’ ”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo unğasari qudei qure dia soqneb qaji nanği iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.”

¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Niñgi kiyaya akamo-qnsib are gulbetetbeqnub? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiçai di kere. E gulbe di uratqasai. E itçai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quçwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unğum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inçi inçi kalil gereiyosim tigelosim aiyem. ¹⁶ Aiqa yeçnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanği na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb.

Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanqi na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqa-jqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanqi Jems koba na koroesonabqa Pol a nanqi kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei beiq di tamo ungasari nanqo ambleq di yoqnej qaji deqa nanqi sainjrej.

Kristen gate nanqi na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanqi Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilateqnub. Nanqi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqnub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanqi endegsib minjreqnub, ‘Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanqi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqnu. Osiqa nanqi endegsi minjreqnu, “Nunqo anqro nanqi mulu breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ninqi dauryqa merngej qaji di uratij.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanqi degsib minjreqnub. ²² Juda nanqi quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanqi nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanqo gate banqa ti me

juŋgum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanŋi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanŋi koba na dauryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanŋi na Qotei atraiyosib nanŋo gate baŋga ti me juŋgum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanŋi ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanŋi a qa mareqnub qaji di bolesai.’ ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nenŋrenyosim sawa bei bei qaji nanŋoq qarinyem. Nanŋi di Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, ‘Niŋgi gisaŋ qotei atrainjro qaji iŋgi bei uyoqnaib. Wagme leŋ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreŋeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nenŋrenyosim nanŋoq qarinyem.” ²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanŋi di joqsiqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanŋi koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanŋi minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanŋi atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleŋeb qaji nanŋi Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib leleŋoqnsib tamo unŋasari kalil nanŋo areqalo ugetetnjrq marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo unŋasari, niŋgi kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra

tal qa ti misilin anjam mareqnaqa tamo ungasari kalil nanği queqnu. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanği joqoqnsiqa koba na atra tal miligiq gileqnu. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.” ²⁹ Nanği degsib mareb. Di kiyaa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol ombla Jerusalem dia laqnabqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneq qaji nanği anjam di qusibqa minjin oqetnrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojeb. Ojsib girinjosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleneb.

Rom qaja tamo nanği bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanği Pol moiyoqqa marsibqa ban na qaloqneq. Qaleqnabqa Rom qaja tamo nanği gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanği minjin ani oqetnrreqnu.” ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanği gate nanği ti joqsiqa gurgurosib tamo ungasari nanği ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanği gate koba a bosiqqa Pol ojsiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa nanği bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanği gate koba a na tamo ungasari kalil nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye yqo deqa ninği a qaloqnab?” ³⁴ A nanği degsi nenemnjrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenoqneq. Qudei nanği anjam bei maroqneq. Qudei nanği anjam bei maroqneq. Nanği degsib marelenoqnsib ariya nanği Pol aqa

une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanngo gate koba a na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi Pol osib nanngo neio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanngo neio tal jojomyeqnabqa tamo ungasari kalil nanngi minjin ani oqetnrnaqa nanngi daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, “Ninggi na Pol qalsib moiyyotiy.” Nanngi degsib maroqneb deqa qaja tamo nanngi na Pol soqtosib nanngo qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiqqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanngi Pol osi giloqnsib nanngo neio tal gogeq di atqa laqnabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanngo gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa minnej, “Ni Grik anjam qalie e? ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqqa tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹ Onaqa Pol na minnej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiqqa aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nanngi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy.” ² Pol a Hibru anjam na nanngi degsi minjrnaqa nanngi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam

ijo ai abu nanği na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nango dal anjam geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulan şingilaoqnem. Agi bini ningi Qotei aqa kumbra dauryqajqa şingilaeqnub dego kere. ⁴E na tamo unğasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanği moiyojnırqa maroqnsim nanği tulan ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjroqnem. ⁵Ninği na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanği nenemnjribqa ijo kumbra deqa ninği saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nengrenjosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanği enjrqai. Enjritqa nanği na anjam di sisiosib e odbibqa tamo unğasari Yesus qa nango areqalo şingilateqnub qaji nanği ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷“Deqa e walweloşim gilsim Damaskus jojomyeqnamqa qanam jige puloş şingila koba minjal ti laş goge na aisiq ijo ulatamuq di tulan rianonaqa e uloşosim mandamq di ņeiem. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaca e ugeugeibeqnum?’ ⁸Onaca e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaca merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹Tamo e ombla soqneb qaji nanği dego puloş di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanği poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’

¹¹ Puloŋ di tulaŋ rianŋosiq ŋam qamotbonaqa e ŋam ambruibonaqa ŋam atqa keresai. Deqa tamo naŋgi e ombla soqneb qaji naŋgi ijo baŋ ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo ungasari kalil Damaskus di soqneb qaji naŋgi a qa maroqneb, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananaias na e it-bosiq a ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino ŋamdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo ŋamdamu poibonaqa e olo ŋam atsim Ananaias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananaias na olo merbej, ‘Gago moma naŋgo Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwjaja deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tintiŋ yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tariŋaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananaias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji naŋgo q gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ŋeio bu-losim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda

nanği ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’ ¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nanği qalie, nami e nanço Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo unğasari ni qa nanço areqalo sinğilatoqneb qaji nanği ojelenoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nanği ino wau tamo Stiven meniñ na qaleqn-abqa e jojom di tigelosim tamo nanği a qaloqneb qaji nanço gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Niñgi keretosib Stiven qalonub moiço.” Ijo kumbra di Juda nanği qalie.’ ²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarınmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanği ijo anjam minjroqnam.’ ”

Pol a na qaja tamo nanği minjrej, “E Rom tamo”

²² Pol a tamo unğasari nanği anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nançoq gilqa marnaqa anjam qujai di nanği qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulañ lelenoqnsib maroqneb, “Pol a qalib moiym. Tamo deqaji mandamq endi olo saiç.” ²³ Nanği degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanço gara jugo piqtelenosib nanço ban na wi ramboiyoqnsib breiyeqnab goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrej, “Niñgi Pol osib nuñço ñeio tal miligiq di bu toqon na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo unğasari nanği murqumyoqnsib a qalib moiçajqa mareqnub di a na geregere merbimqa e quqwai.” ²⁵ Onaqa qaja tamo nanği Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E

Rom tamo. Deqa ningi ijo une mati qalieosaiosib e laña kumbainbqab di kumbra bole kiyo?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanngo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?” ²⁷ Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minnej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minnej, “Od. E Rom tamo.” ²⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanngo gate koba dena olo Pol minnej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanngi na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minnej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanngi Rom qaji deqa e Rom tamo tintin.” ²⁹ Onaqa qaja tamo nanngi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanngo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyayaqa? A na aqa qaja tamo nanngi minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanngi anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanngi na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nanngo gate koba a qalieqa marsiqa Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanngi metnjrnaq bosib koroonaqqa Pol osiqa nanngo ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanngi koqnjrnsiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiy. E nami Qotei aqa ñangalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.”

² Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanngi Pol aqa areq di

tigelesoqneb qaji nanği minjrej, “Niği Pol aqa medabuq di qaliy.” ³ Onaqa Pol na Ananias minjej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni namtañ babanq di nam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?” ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Niği nungo gate koba a anjam uge minjaib.’ ”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nanço ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was niği quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreño qaji nanği mondon olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulanğ singilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nungo namdamuq di tigeltbonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib niriñkobaeb. ⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lanğ anğro saiqoji. Mondor dego saiqoji.” Ariya Farisi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği subq na tigelqab. Lanğ anğro unub. Mondor nanği dego

unub.”⁹ Deqa nanği kalil poelenosib nřirinkobaosib murqumyoqneĸ. Onaqa Farisi nanęo dal anjam qalie tamo qudei nanęi tigelosib Ÿingila na mareĸ, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kiyo lan anęro bei na kiyo anjam minjĸoqa a degsi maręo.”¹⁰ Nanęi degsib marnabqa qoto anjam tulan ĸobaej. Onaqa qaja tamo nanęo gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanęi Pol aqa jejamu tulan ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanęi metnřrnaqa bosib Juda nanęo baņq dena Pol yainřrsib nanęo ňeio talq olo osi gileĸ.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaga Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are Ÿingilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam Ÿingila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnaqam.”

Juda tamo qudei nanęi Pol qalsib moiyoťqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanęi koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyoťqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoťosaisosimqa iga inęi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoťosimqa bati deqa iga olo inęi ti ya ti uyqom.”¹³ Juda tamo 40 nanęi anjam degsib qoseb.¹⁴ Osib Juda gate nanęi ti atra tamo ĸokba ti nanęoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyoťqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoťosaisosimqa iga inęi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoťosimqa

bati deqa iga olo inġi ti ya ti uyyom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa ninġi ti Juda tamo kokba kalil nanġi ti endegyyi. Ninġi na qaja tamo nanġo gate koba a minġi, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam gegerere qusim aqa une qalieqom.’ Ninġi na qaja tamo nanġo gate koba a degsib minġibqa a Pol osi bosim nunġoq di brantosaismoqimqa gamq di iga Pol qalsim moiyyotqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa nġiri a nanġo anjam di qusiqa tigeluqujatosiq qaja tamo nanġo nġeio talq gilsiqqa anjam di Pol minġej. ¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minġej, “Ni anġro wala endi osim nunġo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minġqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anġro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minġej, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni anġro wala endi osi aie.’ Degbqo deqa aġi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanġo gate koba a na anġro wala di baġ titosiqa kiñala sasalosiqqa nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minġej, “Juda tamo kokba nanġi anjam bei kereteb. Nanġi na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam gegerere qusim aqa une qalieqom.’ Nanġi ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanġo anjam di quetnġiraim. Tamo 40 nanġi anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moiyyotqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyyotosaisosimqa iga inġi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyyotosimqa bati deqa iga olo inġi ti ya ti uyyom.’ Nanġi anjam degsib qosonub.

Deqa bini nanği gamq di tariñeqnub. Ni na Pol osi aiyooqnimqa gamq di nanği Pol qalsib moiyoṭqab.”
 22 Onaqa qaja tamo nanğo gate koba a anğro wala aqa anjam di qusiqa minjej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanği na Pol qarinyonabqa Rom nanğo gate Feliks aqaq gilej

23 Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanği metnjrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Ninği na qaja tamo 200 siŋga na walwelo qaji nanği ti qaja tamo 200 an osi laqnub qaji nanği ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanği ti minjribqa nanği bini qolo seŋ bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ninği na endegsib minjriy, ‘Nunğo walwelqajqa inği inği gereiyosib soqniy.’ ” 24 Osiqa olo nanği aiyel minjrej, “Ninği Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqa ninği na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanğo gate Feliks aqa talq di brantiy.” Qaja tamo nanğo gate koba a na nanği aiyel degsi minjrej. 25 Osiqa anjam bei endegsi neŋgrenyej,

26 “O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanğo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e neŋgrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye. 27 Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanği na a ojsib moiyoṭqqa laqnabqa e ijo qaja tamo nanği ti aisim Juda nanğo baŋq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanğo baŋq dena yainjrem. 28 Nanği Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqneb di e qalieqa osimqa Pol

osi aisim Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigeltam. ²⁹ Tigeltonamqa nanngi anjam gargekoba mareleñeqnabqa e qusimqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanngi nanngo segi dal anjam qa maro-qnsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. Nanngi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a laña moyotqa keresai. Tonto talq di laña waiyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanngi Pol qalsib moyotqajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanngi Pol aqa jejamuq di une qameteqneb qaji nanngi endegsi minjrqi, ‘Ninngi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.’ ”

³¹ Qaja tamo nanngo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanngi aqa med-abu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb. ³² Nebeonaqa qaja tamo siñga na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo an osi laqneb qaji nanngi ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanngo ñeio talq di soqneb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanngi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqa nanngo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigeltab. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nemyej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minnej, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minnej, “Tamo nanngi ino jejamuq di une qameqneb qaji nanngi babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib

taqatoqneb.

24

Juda nanği Pol aqa jejamuq di une qametoqneb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananaias a ti Juda gate qudei ti nanžo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. ² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosıqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osıqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini ıga bole unum. İga qoto saıqoji. Ni ıga geregere aqaryaigoqnsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqnum. ³ Deqa ıga ni qa tulan areboleboleıgeqnaqa ino ñam soqteqnum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ İga tamo endi uneqnum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqnsıqa Juda tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanžo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanği pupoinjroqnsıqa minjreqnu, ‘Ninği gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa ıga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanžo gate koba Lisias a bosıqa gago anjam gentosıqa gago banq dena Pol sıngıla na yaıgej. ⁸ Yaıgosıqa mergej, ‘Ninği Pol qa anjam bei soqnimqa gilsib Rom nanžo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa ıga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une

agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di gameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanği tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiq Feliks minjej, “E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanği nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnm. Qoto tigeltosaioqnm dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanği e nubosai. E atra talq di, Juda nanžo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnm. E kumbra uge bei yosaioqnm. ¹³ Deqa une kalil Juda nanği ijo jejamuq di gameqnum qaji di bolesai. Nanği ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanği endegsib mareqnum, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanği poeleneqnum.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanžo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanžo anjam

kalil nami nenngrenjoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanngi olo subq na tigeltnjrqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelo bati qa tariñoqnsim unum. Juda nanngi dego degyeqnum. ¹⁶ E subq na tigelo bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di, tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

¹⁷ “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqn-sim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanngi mam soqneq deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanngi na e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltosai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanngi na e ojob. Deqa tamo nanngi di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Nanngi bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigele-junub qaji nanngi nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mer-mqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanngi na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanngo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil moreño qaji nanngi mondonj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ninngi na e tigeltbonub.’ ” Pol a Feliks degsi minnej.

²² Feliks a nami tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanngo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanngi endegsi minjrej, “Nunngo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanngo gate koba Lisias a bamqa ningi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanngi a unqa bosib inji inji qa aqaryaiyqa maroqnibqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa nauj Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda unqa. Pol a bosiqqa tamo nanngi Kristus Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tintinj dauryqajqa ti tamo nanngo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondon tamo nanngo une qa peginjraqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaioqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa nam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda nanngo are boletetnjraqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqa Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanği Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanği degsib Festus minjeb. Di kiyaca? Nanği nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanği Pol osi boqnibqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.” ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltjrib nanği e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanği ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosisqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanği a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Ningi Pol osi boiy.” Minjrnaqa nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nango anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjyosaiqnem. E gago atra tal

qa anjam uge bei marosaiognem. E Rom nanngo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaioqnem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanngo are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰ Onaqa Pol na minjej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanngi qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unqum e moiqai. Ariya une kalil Juda nanngi ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laña osim nanngo banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.” ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa Rom tamo kokba qudei nanngi koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiq Pol minjej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarinqmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanngo mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanngo banq di atimqa nanngi na qalib moiye.’ ¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi

minjrem, ‘Iga tamo bei lan̄a ojsim qaja tamo nan̄go ban̄q di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nan̄gi tamo bei qa anjam soqn̄-imqa nan̄gi mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nan̄gi degsi minjrn̄amqa nan̄gi e daurbosib Sisaria beb. E tariḡosai. Nebeonaqa nan̄gi koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nan̄gi minjrn̄amqa nan̄gi Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltēb. ¹⁸ Onaqa Juda nan̄gi tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qamelen̄oqneb. E nami are qalem, nan̄gi une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nan̄gi degyosai. ¹⁹ Nan̄gi nan̄go segi louqa kumbra qa ḡiriḡoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo ḡambile unu. Aqa ñam Yesus.’ ²⁰ Onaqa e nan̄go anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ ²¹ E degsi Pol nenemyonamqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nan̄gi minjrem, ‘Niḡi Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.’” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala

boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanngo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanği dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltib. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Niği koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanği murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moyem. A olo mandamq endi saiq.’ Nanği bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laņa moyotqa keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarinqmitqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nenğrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laņa qarinqqai di Sisar a nğrinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım niği kalil qusib merbibqa une deqa nenğrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnımqa e laņa qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marımqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa baņ soqtosiqa endegsi marej, ² “O Mandor

Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqñum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanği e qa qalie unub. E angro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem. ⁵ Nanği nami koba ijo kumbra qaliesoqñeb. Nanği ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanği qalie, e angro wala qa Farisi nanço ambleq di sosimqa nanço kumbra dauryoqñem. Farisi nanço kumbra di singila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu. ⁶ Bini e inği bole bole Qotei a nami gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanği di agi Jekop aqa angro 12 nanço moma. Nanği e ti koba na inği bole bole di oqajqa tariñoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqñum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanği ijo jejamuq di une qametbeqñub. ⁸ Kiyaqa ninği qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nanği olo subq na tigeltñjrqsai’?

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyóqñsim jeutosim laqñem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nanği na e odbeqñabqa e Qotei aqa tamo unğasari nanği ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nanği koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nanği ñumsib moiyotñjriy.’ ¹¹ E

bati gargekoba Juda nan̄go Qotei tal kalil miligiq giloqnsimqa dia Yesus aqa tamo un̄gasari nan̄gi ojelenoqnsim ugeugeinjroqnem. E endegsi are qaloqnem, ‘E nan̄gi jaqatin̄ koba en̄jritqa nan̄gi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.’ Degsi are qaloqnsim nan̄gi ugeugeinjroqnem. E nan̄gi qa minjin̄ ani oqetbeqnaqa nan̄gi daurnjroqnsimqa qure isa isaq giloqnsim dia nan̄gi itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

12-13 “O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nan̄gi na e qarinqbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige pulon̄ singila koba minjal ti lan̄ goge na ijoq ainaq unem. A tulan̄ rian̄osiqqa tamo e koba na walweloqnem qaji nan̄gi ti iga suwantgej. Aqa rian̄ di sen̄ ti keresai. Rian̄ dena sen̄ aqa rian̄ tulan̄ bun̄yey. ¹⁴ Suwantgonaqqa iga kalil ululon̄osim mandamq di n̄eren̄em. E n̄eiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’ ¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarinqmitqa ni Juda nan̄gi ti sawa bei bei qaji nan̄gi ti nan̄goq giloqnqam. Deqa ni nan̄gi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nan̄gi ni moiyoqtmqasai. ¹⁸ Ni

nanġoq giloqnsim ijo anjam minjroqnmqqa nanġi e qa poinjroqnm ambru uratosib suwaŋoq boqnaqab. Ni na nanġi are bulyetnjroqnmqqa nanġi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnaqab. Amqqa e na nanġo une kalil kobotetnjritqa inġi bole bole e nami enjrqqa marem qaji di nanġi oqab. E na nanġi ti tamo unġasari kalil e qa nanġo areqalo sinġilateqnaqab qaji nanġi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenjit sqab.’

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiyej

¹⁹ “Deqa Mandor Agripa, lanġ goge dena puloŋ ainaqqa e unsimqqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotraŋyosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqqa tamo unġasari nanġi endegsi minjroqnm, ‘Niŋġi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqnaqab tamo unġasari nanġi na niŋġi nuŋgsib merŋgwab, “Bole, niŋġi are bulyonub.” ’ E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo unġasari nanġi anjam di minjroqnm. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moiyoqnaqab maroqneq. ²² Ariya nanġi e moiyoqnaqab. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqqa ni ti tamo kokba ti tamo lanġaj ti Qotei aqa anjam palontosim merŋgeqnaqab. E anjam bei palonto-saieqnaqab. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanġi ti kumbra bunuqnaqab brantelenqas qaji di ubtosib maroqneq. Nanġo anjam di segi e bini palonteqnaqab. ²³ Nanġo anjam di aqa utru

agiende. Kristus a jaqatiñ koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nañgi ti sawa bei bei qaji nañgi ti anjam minjroqnimqa nañgi suwanjoq boqnqab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo siñgilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulañ nanaritmqo.” ²⁵ Onaqa Pol na minjej, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaiognej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nañgo anjam nami nenjrenjyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?”

²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqnum qaji nañgi ti Mandor Agripa a ti nañgi e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nañgi degsib sqajqa e ni pailmosai.’ ”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqnebe qaji nañgi ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une

kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoṭṭa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.”³² Nangi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobuṇ na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobuṇ na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo naṅgo gate bei aqa ñam Julius aqa baṅq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nangi ti joqsiqa Adramitium qure naṅgo qobuṇ bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobuṇ di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika aḡi Masedonia sawaq di unu. Qobuṇ di yuwal qala qalaq na dauryosim qunduṇ kalil aiqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobuṇ uratosiq aqa Kristen was qudei nangi itjnRNAqa nangi na iṅgi iṅgi qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotraṅgonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure naṅgo qobuṇ bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nangi ti joqsiqa qobuṇ di

gogetem. ⁷ Gogetosim jinğa na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotraŋgonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotraŋgonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobuŋ bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinjosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunjosimqa tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qunduŋ Boledamu di Lasea qure jom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nango qurienjo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobuŋq di wauo qaji naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi quiy. E qalieonum, iga qobuŋ na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobuŋ aqa inği inği gargekoba loumqas. Qobuŋ dego tugwas. Qobuŋ a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a naŋgi degsi minjrnaqa qobuŋ kuñi ojo tamo wo qobuŋ aqa abu wo naŋgi aiyel na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiqa nango aiyel anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobuŋ na gilem. Qunduŋ iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobuŋ beteqajqa qunduŋ bolesai. Deqa tamo gargekoba naŋgi mareb, “Jagwa bati brantqa jomqo deqa iga qunduŋ endi uratosim gilsim Finiks qunduŋq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qunduŋ bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qundunq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobuñ miligiñ di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotranğonaqa gilqa keresaiğonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa geten-tonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği waukobaosib qobuñ du soqtosibqa qobuñ ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobuñ du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobuñ ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib siñgilateb. Qobuñ ururosım Afrika sawa jojomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobuñ rer qalnab aiyej. Nanği degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulañ kobaosiq iga gotranğonaqa yuwal ugeonaqa qobuñ tuqepatej. Deqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği inği inği qudei breinjrnabqa yuwalq aiyeb. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanği qobuñ aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyeb. ²⁰ Bati gargekoba iga señ ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa siñgila koba boqnsiqa iga gotranğoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobuñq di so qaji nanği inği uyosai. Deqa Pol a nanço ambleq di tigelosiqa minjrej, “O tamo niñgi quiy. E nami mernğem,

ningi Krit nui uratosib gilaib. Ningsi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ningsi uniy. Qobun aqa ingi ingi gargekoba loumelenqo. ²² Deqa e ningsi olo endegsi merngwai. Ningsi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan angro bei bosiq a ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobun na gileqnum qaji nangi dego Qotei na taqatnjrim nangi padalqasai.’ Lan angro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ningsi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ningsi quiy. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobun a ojtqas.”

²⁷ Pol na nangi degsi minjrnaqa iga Mediternian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nangi qusibqa are qaleb, “Iga nui bei jojomyonum kiyo?” ²⁸ Nangi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nangi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobun a ojtqas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobun tigelqas.” Degsib marsibqa qobun bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nangi endegsib wainjoqneb, “Urur suwaneme.” ³⁰ Onaqa tamo

qobunq di wauo qaji nanği endegsib are qaleb, “Iga qobun uratosim qobun du na jaraiqom.” Nanği degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanği minjreb, “Iga qobun namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobun du uli na osib qobun ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeq nabqa Pol a di unsiqa qaja tamo nanği ti nanžo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobunq di wauo qaji nanği jaraiqa mareq nub. Nanği jaraiqab di ninği kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanği qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği inği uyi. Bati olekoba ninği inği uyosai. Nunžo are neiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e sinğila na endegsi mernğwai, ninği inği uysib dena ninği sinğilaqab. Osib ninği kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanği degsi minjrsiqa bem bei osiq nanžo ulatamuq di Qotei pailyosiqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanği areboleboleinjrnaqa nanği kamba dego bem elenosib uyej. ³⁷ Iga tamo qobunq di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanği inği uynab menetnjrnaqa qobun otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenonabqa yuwalq aiyej.

Qobun paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanği nam atsib mandam bei uneb. Nanği mandam di poinjrosai. Nanği qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka

nami waiyeb qaji sil serie na giŋgenyosibqa anka yuwalq di uratelenɛb. Osib kuɲi tonteb qaji sil di palontosib kuɲi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aiyeb. ⁴¹ Aisib qobuŋ namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqa qobuŋ bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo naŋgi mareb, “Tonto tamo naŋgi qawainosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam moreŋqab.” ⁴³ Deksib marnabqa naŋgo gate Julius a are qalej, “Naŋgi Pol dego qalib moiyaib deqa e na naŋgi saidnjqai.” Deksi are qalsiqa naŋgi minjrej, “Tonto tamo naŋgi ñumaib.” Osiqa tamo qawaino qalie naŋgi minjrej, “Niŋgi namo prugosib yuwalq aisib qawainosib alile di patiy.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawaino qaliesai qaji naŋgi minjrej, “Qobuŋ paraparaqo qaji aqa sarqei niŋgi na elenosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A deksi minjrnaqa naŋgi degyosib iga kalil koba na alile dia gegerere patelenɛm.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta deksi mergonab quem. ² Onaqa tamo uŋgasari nui dia soqneb qaji naŋgi kumbra tulaŋ boledamu dauryosib iga gegereregeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tuŋguyosib mergeb, “Niŋgi bosib ñamyuwo areq endi awooiy.” Deksib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jexamu kaŋkaŋej. ³ Onaqa Pol a ñam koroyosiqa ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kaŋkaŋyonaqa

oqedosiqa Pol aqa banq di uñiyosiqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo ungasari nanqi amal uge Pol aqa banq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a leñ ojo tamo kiyo? A yuwalq di moyosai deqa gago qotei na a kambatosiqa amal uge qarinyqoqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa ban butuyonaqa amal ulonosiqa namyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanqi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moisim ulonqujatqas kiyo degsib marsibqa tarinkobaeb. Tarinonab tarinonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanqi areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiq dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulan kanpanyosiqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiq Qotei paiyosiq aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanqi qusibqa Pol aqa areq beqnabqa a na nanqi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanqi na iga geregereigoqn-sib kumbra tulan boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa ingi ingi kalil iga saigelenej qaji di nanqi na olo egelenonab gago ingi ingi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

11 Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobuñ bei gogetosim gilem. Qobuñ di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuñ di Aleksandria qure qaji. Qobuñ aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa angro aiyel nañgo sulum gereiyosib atnab soqnej. 12 Iga qobuñ na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. 13 Dena qobuñ na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobuñ na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. 14 Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nañgi itnjrem. Itnjrnamaqa nañgi na metgonabqa iga bati 7 nañgi koba na soqnem. Sosimqa nañgi olo uratnjrsimqa singa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. 15 Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nañgi iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nañgi aiyeq nabqa iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apius Ingi Qariño Qure dia nañgi qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nereño Tal Qalub dia nañgi qudei turem. Tur-osim unjrsimqa Pol a tulañ areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiq aqa are siñgilakobaiyej.

16 Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nañgo gate nañgi odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

17 Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nañgi metnjrnaqa bosib aqa areq di koroona minjrej, “O ijo was niñgi quiy. Jerusalem dia Juda nañgi e laña ojsib Rom nañgo banq di atnab nañgi na e tonto talq di waibeb. E Juda gago

kumbra bei ugeugeiyosaiioqnem. Gago moma nanngo kumbra bei dego gotranjosaiioqnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanngo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqa nanngi qusibqa ariya nanngi une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanngi e laja moiyoqbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanngi na Rom gate kokba nanngo anjam di gotranjeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, 'E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.' E degsi marem. Ariya e Juda nanngi qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e ninngi nunngisy ijo anjam merngwajqa deqa metnjonum. E inngi bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanngi enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub." Pol a degsiqa Juda tamo gate nanngi minjrej.

²¹ Onaqa nanngi na Pol minjeb, "Judia sawaq di tamo qudei nanngi ni qa anjam bei nengrenjosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanngi mareqnub, 'Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo ungasari nanngi poeleneqnub.'" Juda tamo gate nanngi na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanngi olo koroqajqa bati ateb. Koro bati di brantonaga Juda gargekoba nanngi nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonabqa Pol a tigelosiqqa anjam utru atsiq anjam olekoba nanngi minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba

sqas anjam di aqa utru plaltosiqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam na ti anjam mutu quja quja elenqnsiqa nanjo are qametnrimqa nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqlaqa Juda qudei nanji Pol aqa anjam di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanji qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nanji degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanji anjam endegsi minjroqnej, ²⁶ ‘Ninji dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinqoqnqasai. Ninji nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinqoqnqasai.’ Agi Qotei na Aisaia minjej, ‘Ni nanjoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne. ²⁷ O Aisaia, tamo ungasari di nanjo are miligi getenjrejunu. Nanjo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreqnu. Nanji nam brunejunub. Deqa nanjo namdamu na ijo kumbra unqa keresai. Nanjo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanji are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanji boletnjrqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osiqa Pol a olo Juda nanji minjrej, “O ijo was ninji endegsi poinqem. Qotei na sawa bei bei qaji nanji elenqa marsiqa anjam qarinyonaqa nanjoq gilej. Nanji qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo ungasari nanji a unqajqa beqnabqa a na nanji kalil joqoqnsiqa

aqa talq di koba na awooqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiq nanqi sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaiognej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaiognej.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585